

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН СІАУЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАЎ БЕЛАРУСІ І КІРАЎНІЦВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАЎ БССР

№ 35 (585)

Субота, 12 кастрычніка 1946 года.

Цана 50 кап.

Стварыць сучасную беларускую п'есу

Гістарычныя пастановы Цэнтральнага Камітэта ВКП(б) заўсёды адкрывалі новыя вышэйшыя этапы ў развіцці савецкай літаратуры і мастацтва. Яны заўсёды пашыралі даяльнасць, з гранічнай выразнасцю акрэслівалі перспектыву, папярэджвалі небяспекі і дапамагалі літаратуры і мастацтву вызваліцца ад усяго памылковага, наноснага і чужога.

У сваёй пастанове «Аб рэпертуары драматычных тэатраў і мерах па яго паліпашэнню» Цэнтральны Камітэт ВКП(б), апрача ўсяго, указаў на недапушчальнае адстаўненне савецкай драматургі ад узрастаных запатрабаванняў народа. Не глядзячы на тое, што толькі ў наш час беларуская драматургія, як асобная галіна нацыянальнай літаратуры, набыла самастойнае мастацкае значэнне і ўпершыню за сваю гісторыю атрымала свае пэўныя кадры пісьменнікаў-прафесіяналаў, папярэджанні Цэнтральнага Камітэта ВКП(б), цалкам адносіцца і да беларускай драматургіі.

Сапраўды, выпрабаванне часам вытрымаў вельмі значны лік беларускіх п'ес. Адна з іх бясследна і беззастарожна адшлі ў забыццё, другія, адгартушы сваю карысную ролю, устарэлі і маюць цяпер толькі гістарычнае цікавасць, трэція, як недастаткова мастацкі і бездэяльны, самі занялі сабе дзверы на сцэну.

У чым прычыны гэтага? Яны перш за ўсё ў тым, што некаторыя драматургі недастаткова ведаюць і вывучаюць жыццё і законы яго развіцця.

Гэтыя прычыны таксама заключаюцца і ў тым, што рад драматургаў занялі ў сваёй творчасці галоўнейшыя прыкметы сацыялістычнага рэалізму. Яны забыліся, што тыповым і характэрным з'яўляецца не тое, што часта сустракаецца і ляжыць на паверхні жыцця, а тое, у чым выяўляецца заканамернасць развіцця рэчаіснасці — яе вядучыя тэндэнцыі. Яны забыліся, што сацыялістычны рэалізм выключна ўсюкі прыземлены эмпірызм і патрабуе, каб глыбіння рэчаіснасці успрымаўся і падавалася мастаком праз прызму «трэціх рэчаіснасці» (М. Горкі) — будучага. Больш таго, часам драматург аб'ектам свайго твору бярэ выпадковую, мала характэрную з'яву жыцця.

У выніку «савецкія людзі ў п'есах падаюцца ў пачварна-карыкатурнай форме, прымітывнымі і малакультурнымі, з абывацкімі густамі і павравамі, адмоўнага персанажы надзяляюцца больш яркімі рысамі характара, паказваюцца моцнымі, вальнымі, спрактыкаванымі. Падзеі ў падобных п'есах падаюцца часта надумана і ліжва, з прычыны чаго гэтыя п'есы ствараюць няправільнае, скажонае ўяўленне аб савецкім жыцці» (З пастановы ЦК ВКП(б)).

Гэта здарылася яшчэ і таму, што асобныя драматургі невыразна або памылкова ўяўлялі сабе мэта і прызначэнне свайго творчасці — усяляк спрыяць далейшаму развіццю лепшых бакоў характара савецкага чалавека, «актыўна ўдзельнічаць у справе выхавання савецкіх людзей, адкаваць на іх высокія культурныя запатрабаванні, выходзячы савецкую моладзь багатай, шчыра радаснай, адданай радзіме, і якая верыць у перамогу нашай справы, не баіцца перашкод, здольная пераадолець усялякія цяжкасці», «паказваць, што гэтыя якасці ўласцівы не асобным, абраным людзям, героям, але многім мільёнам савецкіх людзей» (З пастановы ЦК ВКП(б)).

Гэта здарылася, нарэшце, таму, што не ва ўсіх драматургаў было належна развіццё пачуцця адказнасці за сваю работу, за якасць свайго твору, яго мастацкую дакананасць.

Пэўная доля віны падае і на тэатры нашай рэспублікі. Кіраўніцтва некаторых тэатраў, і ў першую чаргу рэспубліканскіх, скептычна ставілася да работ беларускіх драматургаў, і асабліва маладых. Перастрахоўка, маўклівая згода — ставіць толькі апрабаванні буйнейшымі тэатрамі Саюза п'есы — непарушана панавалі ў гэтых тэатрах, з прычыны чаго яны і да гэтага часу не могуць пазбаўцца прывіццельнасці і стаць першаэкраннымі. У гэтых адносінах асабліва паказальнай з'яўляецца гісторыя з п'есай маладога віцебскага драматурга А. Маўзона — «Канстанцін Заслонаў». П'есе аб гераічным сыне беларускага народа давалася працысці пакутлівым шлях, перш чым прабыць сцэну абмякчаванні скептычнасці і быць прынятай да тэатра.

пастаноўкі. Прычым, прынята п'еса была не тэатрам імя Якуба Коласа, для якога яна пісалася і рэпертуар якога быў засмечаны спектаклямі нахштат «Маё карфа», «Факір на гадзіну» і да т. п., а драматычным тэатрам імя Янкі Купалы.

Творчае супрацоўніцтва і сувязь паміж тэатрамі і драматургамі амаль адсутнічалі. Секцыя драматургаў Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі зусім бяздзейнічала. Тэатральныя крытыкі не былі пазбаўлены ад прыцельнасці і ведамственных зацікаўленасцей і не давалі аб'ектыўных прысудовых ацэнак п'есам беларускіх аўтараў, не ўскрываў ідэяных хібаў іхніх твораў.

Пераможнае заканчэнне Вялікай Айчыннай вайны і надаўна прыняты Сесіяй Вархоўнага Савета БССР новы пяцігадовы план аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі нашай рэспублікі адкрылі перад беларускімі драматургамі нябачаны творчы магчымасці. Гераічныя справы нашага народа — народа-замагара і творцы чакаюць свайго адлюстравання ў высокаідэйных, сапраўды мастацкіх творах.

Не станьце ў баку ад карных пытанняў сучаснасці, настойліва і уважліва вывучаць жыццё, быць у гучы падежы, жыць ідэямі і думкамі народа, няўхільна кіравацца ў сваёй творчасці палітыкай савецкай дзяржавы — жыццёвай асновай савецкага ладу, — грамадзянскі абавязак кожнага драматурга. Няўхільна захоўваць прыкметы сацыялістычнага рэалізму, умець выяўляць гераічны рысы і новыя якасці савецкага чалавека, добрасумленна і цярпліва працаваць над творам — абавязкова прадумова будучага поспеху.

Патрэбна адмовіцца ад усталяваўшага сцэнаму, ад агудных сюжэтных палажэнняў і вобразу-схем, памятаючы, што жыццёвая праўда робіцца праўдай мастацтва толькі тады, калі палажэнне і вобраз яркія і індывідуальныя. Пісьменнікам-драматургам, якія раней працавалі ў іншых літаратурных жанрах, «неабходна пазнаць спецыфіку сцэны, а таксама выкарыстоўваць багаты вопыт братаў рускай драматургіі.

Неабходна рашуча палепшыць і актывізаваць работу секцыі драматургаў Саюза ССР, зрабіць секцыю сапраўдным творчым асяродкам, дзейнай арганізацыяй узамедапамогі. Усталяваць непарушны пардак, пры якім кожная новая п'еса перад тым, як убачыць свет, павінна папярэдне абмяркоўвацца на секцыі, каб драматург здолее спецасава ўлічыць крытычныя заўвагі, зробленыя іншымі пісьменнікамі.

Трэба ўзняць адказнасць Праўлення Саюза ССР за стан беларускай драматургіі, выпрацаваць шэраг мерапрыемстваў, якія-б забяспечылі з боку Праўлення сістэматычную дапамогу драматургам у іх рабоце.

Патрэбна скарыстаць вопыт тэатра імя Янкі Купалы — ўвесці ў склад мастацкіх саветаў драматургаў, што актыўна супрацоўнічаюць з тэатрамі. Усталяваць пэўнае супрацоўніцтва паміж тэатрамі і пісьменнікамі-драматургамі, не абмяжоўваючы гэтыя супрацоўніцтва толькі часам, калі п'еса здадзена ўжо ў работу, і маючы за ўзор такое супрацоўніцтва, якое было, напрыклад, паміж МХАТ'ам і Чэхавым, а таксама М. Горкім.

Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савецкім Міністраў БССР яшчэ да гэтага часу вельмі мала зрабіла ў галіне паліпашэння рэпертуара драматычных тэатраў Беларусі і ў прыватнасці ў актывізацыі работ беларускіх драматургаў. Неабходна сумесна з Праўленнем Саюза ССР у бліжэйшы час правесці рэспубліканскую нараду драматургаў і дзельцоў тэатральнага мастацтва па пытанню рэпертуара і суцэльнай творчай працы драматургаў з тэатрамі. Неабходна папярэдне ўсеагульна конкурсу на лепшыя сучасныя савецкія п'есы, які будзе праводзіцца ў 1946—1947 г. г. паводле пастановы ЦК ВКП(б).

Апошнія пастановы Цэнтральнага Камітэта нашай партыі аб літаратуры, тэатры і кіно, а таксама выдатны даклад тав. Жданова аб часопісах «Звезда» і «Ленінград» павінны з'явіцца баявой праграмай і жыццёвай крыніцай, адкуль наша пісьменнікі і работнікі мастацтва доўга яшчэ будуць чэрпаць сілу і натхненне. Непыхісна і пасялоўна круцічыся ў сваёй творчасці гэтымі пастановамі, беларускія драматургі створаць такія п'есы, якія жадае бачыць народ-пераможца.

Творы класікаў марксізма-ленінізма на беларускай мове

Дзяржаўнае Выдавецтва БССР выпусціла ў гэтым годзе на беларускай мове рад твораў класікаў марксізма-ленінізма. Вышлі ў друку «Маніфест камуністычнай партыі» Маркса і Энгельса, творы Леніна «Крок наперад, два крокі назад», «Імпэрыялізм, як вышэйшая стадыя капіталізма», «Што рабіць?» і іншыя. Выдадзены таксама работы таварыша Сталіна: «Марксізм і нацыянальнае пытанне», «Аб Леніне», «Даклад аб праекце Канстытуцыі Саюза ССР», 20-тысячным тыражом перавыдадзена кніга таварыша Сталіна «Аб Вялікай Айчыннай вайне Савецкага Саюза». Знаходзяцца ў друку творы Карла Маркса «18 брумэра Луі Банапарта», работа Энгельса «Развіццё сацыялізма ад утопіі да навукі», кніга Леніна «Што такое «прыяцель народа» і якія яны ваяуюць супраць сацыял-дэмакратаў».

На беларускую мову перакладзены і здадзены ў друк першы том Твораў І. В. Сталіна. Да канца года працоўныя рэспублікі атрымаюць 50 тыс. экз. гэтай кнігі на роднай мове. Перакладзецца і рыхтуецца да друку другі том Твораў І. В. Сталіна.

Усяго ў гэтым годзе выпушчана на беларускай мове 12 назваў твораў класікаў марксізма-ленінізма агульным тыражом каля 40 тыс. экзэмпляраў.

Дзяржаўнае Выдавецтва БССР выпускае на беларускую мову 50-тысячным тыражом «Кароткі курс гісторыі ВКП(б)». Першыя 25 тыс. экз. паступілі ўжо ў продаж. Знаходзяцца ў друку і ў бліжэйшы час паступіць у кніжныя магазіны рэспублікі шчы 25 тыс. экзэмпляраў кнігі.

(БЕЛТА).

Новыя работы беларускіх скульптараў

Усебеларуская выстаўка папоўнілася новымі работамі беларускіх скульптараў З. Азгура, А. Бембеля і А. Груба.

На выстаўцы экспаніраваны праект помніка партызану К. Заслонову заслужанага дзельца мастацтва БССР А. Груба.

У праекце помніка мастак падае непарушную сілу і магутнасць народнага героя.

Фігура К. Заслонова будзе адліта з чорнага граніта. Колер і фактура абраных матэрыялаў для помніка яшчэ больш падкрэсліць велічыню вобраза Заслонова. Гэты помнік будзе ўстаноўлены ў г. Оршы.

Заслужаны дзельца мастацтва БССР А. Бембель скончыў работу над эскізам фігуры В. І. Леніна. Паводле гэтага эскіза будзе высечана скульптура з мармору і ўстаноўлена ў нішы залы пасаджанняў Дома Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай Партыі большэвікоў Беларусі г.р. Мінска.

Ужо ў невялікім папярэднім эскізе ёсць усе перадумовы для стварэння манументальнай фігуры праўдара народаў, чалавека надзвычайнай сардэчнай цеплыні.

Бюст двойчы Героя Савецкага Саюза С. І. Грышаўца, работы народнага мастака БССР лаўрэата Сталінскай прэміі З. Азгура, аблаўрае сабой мужны вобраз савецкага воіна. Скульптурны партрэт выразна падае цэласнаснасны формы і майстэрства мастака абагульнення.

Бюст будзе ўстаноўлены на радзіме героя ў г. Баранавічах.

З. Азгур заканчвае работу над бюстам Маршала Савецкага Саюза К. Ракасоўскага. Бюст будзе ўстаноўлены ў г. Варшаве.

Ансамбль песні партызан

Год нараджэння гэтага незвычайнага мастацкага ансамбля — 1943. Месяца нараджэння — беларускія ясы. Пасля багатых апераций у час адначынку збіраліся партызаны на невялікіх паліанках ля кастроў і спявалі песні аб гераізме савецкага чалавека, аб тым, як нішчыць ворага народныя месціцы. Тэксты многіх песень былі напісаны самімі партызанамі, яны ж падрабілі самі і музыку да іх.

Так з найбольш здольных спевакоў і танцораў маладзечанскіх партызанскіх злучэнняў унік гэты ансамбль.

Прышло тры гады з дня арганізацыі ансамбля. Нам давялося быць на адным з яго канцэртаў.

На сцэне юнакі і дзяўчаты ў вайсковых касцюках з партызанскімі медалямі на грудзях. Яны спяваюць песні, якія пераносіць нас у недалёкае мінулае, у тыя дні, аб якіх не змоўкае слава. У рэпертуары ансамбля:

НА РАДЗІМЕ ПІСЬМЕНІКА ГАНЧАРОВА

Мінула 55 год з дня смерці вядомага рускага пісьменніка Івана Аляксандравіча Ганчарова. Ён нарадзіўся ў 1812 годзе ў Сімбірку (цяпер Ульянаўск), дзе працаваў у якасці вучня ў канцы 1820-х гадоў. Тут-жа ён пачаў сваю літаратурную дзейнасць. Ва Ульянаўску захаваўся дом, дзе нарадзіўся пісьменнік. На ім цяпер устаноўлена мемарыяльная дошка. Імем пісьменніка названа адна з вуліц горада.

Грамадскасць Ульянаўска адзначыла 55-годдзе з дня смерці пісьменніка. У палацы Кнігі імя Леніна адбылася канферэнцыя, прысвечаная творчасці Ганчарова.

У Саюзе савецкіх пісьменнікаў БССР

9 кастрычніка адбылося паседжанне Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР. На паседжанні была заслухана інфармацыя П. Кавалёва аб падрыхтоўцы да саракагадовага юбілея літаратурнай дзейнасці народнага паэта Беларусі Якуба Коласа. Дакладчык паведзіў, што Урадавая камісія вырашыла адзначыць юбілей 3 лістапада — у дзень нараджэння паэта. Юбілей будзе адзначаны ўрачыстым сходам у г. Мінску і правядзеннем сходаў з дакладамі на тэмы: «Якуб Колас — народны паэт Беларусі» і «Якуб Колас — лаўрэат Сталінскай прэміі», у гарадах і вёсках рэспублікі. Радзікамтэту прапанавана прадставіць план юбілейных радыёперадач, кіно-студыі «Савецкая Беларусь» — выпусціць кінаролікі, прысвечаныя жыццю і грамадскай дзейнасці Якуба Коласа, Дзяржаўнаму Выдавецтву БССР — выдаць літаратурна-мастацкі плакат і партрэт паэта, а з 1947 г. пачаць выдаць поўнага збору яго твораў. Прынята пастанова аб правядзенні ў гэтым годзе коласавых чытанняў. Урадавая камісія ўвайшла з прапановамі ў Совет Міністраў БССР на даць школе ў в. Мікалаеўшчына, Стаўбцоўскага раёна, імя паэта і вызначыць студэнтам БДУ, а таксама студэнтам Мінскага і Баранавіцкага педінстытутаў спецыяльнае імя. Газеты і часопісы рэспублікі адзначыць юбілей спецыяльнымі старонкамі, артыкуламі і нарысамі. Усе члены Саюза ССР будучы накіраваны для правядзення гутак і дакладаў на прадпрыемствах, у калгасі і ўстановах. З гэтай-жа мэтай у заходнія вобласці БССР будучы насланы 2—3 брыгады пісьменнікаў.

распачаць збор дакументаў для будучага музея. Дзяржаўнае Выдавецтва БССР выдаць у гэтым годзе дзве кнігі Змітрака Бядулі — «Паэмы» і «Выбраныя вершы», а з 1947 г. распачне выданне поўнага збору яго твораў.

Праўленне заслухала інфармацыю П. Кавалёва аб справе члена ССПБ Анатоля Астрэйкі.

У апошні час у перыядычным друку з'явілася аб антымаральных, не вартых звання савецкага пісьменніка ўчынках і паводзінах паэта А. Астрэйкі.

Выступаўшы т. г. К. Крапіва, М. Клімковіч, П. Глебка, А. Куляшоў, Я. Шапархоўскі, Ц. Крыско, А. Кучар і інш. суроа асудзілі бытавую разбэшчанасць А. Астрэйкі, несур'ёзныя адносіны да сваіх літаратурных выступленняў, якія дыскрэдытавалі яго як савецкага пісьменніка.

К. Крапіва звярнуў увагу прысутных на адказнасць, якую павінен несці член ССПБ перад сваёй арганізацыяй і народам. Пісьменнік не можа выходзіць чытача, калі не будзе сам узорам савецкага грамадзяніна. Вершы ў шчырасць твораў такога пісьменніка ніхто не будзе. Апрача таго ён сваімі антымаральнымі ўчынкамі ганьбіць усе пісьменніцкую арганізацыю. К. Крапіва патрабуе самым жорсткім чынам асудзіць паводзіны А. Астрэйкі.

— Гаварыць аб такіх справах непрыемна, — кажа П. Глебка, — але патрэбна гаварыць. Ганебныя паводзіны Астрэйкі адбіваюцца на яго творчасці. За апошні час ён першаў паўтарач сабе, тэматыка яго вершаў робіцца драбнейшай, мастацкая вартасць пагаршаецца. Барацьба за маральную чыстату паэта ёсць разам з тым барацьба за ідэйна-мастацкую якасць яго твораў.

А. Кучар гаварыў пра тое, што паводзіны Астрэйкі, апрача ўсяго, абумоўлены шкодным поглядам на літаратуру, як на сродка «лёгкага» жыцця. Астрэйка не жадае разумець, што літаратура — гэта падзвіг самаахвярнага праца. Перабрацца за павышэнне свайго культурнага і палітычнага ўзроўня, патрэбна вучыцца. Толькі тады шчыра ляжыць перад Астрэйкам, калі ён хоча застацца ў літаратуры.

У пастанове Праўлення адзначана, што А. Астрэйка, безумоўна, заслугоўвае выключэння з Саюза ССР, але, улічваючы яго самаадданую працу ў час вайны і шчырае прызнанне сваіх памылак, яму будзе вынесена суровая вымова з папярэджаннем.

Другі з'езд савецкіх пісьменнікаў Арменіі

Закончыў сваю работу другі з'езд савецкіх пісьменнікаў Арменіі. У рабоце з'езда, акрамя армянскіх савецкіх пісьменнікаў, прынялі ўдзел дэлегаты братаў рэспублік, а таксама дзельцы зарубежнай прагрэсіўнай армянскай літаратуры, якія прыехалі на з'езд з Амерыкі, Францыі і іншых краін.

З'езд заслухаў даклад адказнага сакратара ССП Арменіі Р. Грыгарана — «Армянская савецкая літаратура і шлях яе далейшага развіцця», а таксама садаклады аб мастацкай прозе, драматургіі і крытыцы.

Выступіўшы ў спрэчках падвергі рэзкай крытыцы пасоўныя ідэя-шкодныя творы, якія скажонае савецкую рэчаіснасць. Многа гаварылася аб празмерным захваленні прэзакіў гістарычнымі тэмамі, аб нізкім ідэйным узроўні літаратурных газет і часопісаў.

З'езд выбраў за старшынню прэзідыума Саюза савецкіх пісьменнікаў Арменіі старэйшага паэта, лаўрэата Сталінскай прэміі А. Ісаак'яна.

Пад бурныя доўга не змаўкальныя апладысменты з'езд прыняў прывітальнае пісьмо таварышу І. В. Сталіну.

БУДАЎНІЦТВА НОВЫХ КІНОТЭАТРАЎ

Аб'ём кінобудуўніцтва ў СССР павялічваецца з года ў год. У 1940 годзе лік наўных кінотэатраў прайшоў 38.000. Па колькасці кіноўстаноўках СССР займаў першае месца ў свеце.

У перыяд часовай акупацыі Беларусі амаль усе кінотэатры былі разбураны. Але ўжо цяпер вядзецца вялікая работа па праектаванні і будаўніцтву новых кінотэатраў у рэспубліцы.

Пастановай Савета Міністраў БССР вызначана да праектавання і будаўніцтва ў 1946 і 1947 годзе ў г.р. Мінску рад кінотэатраў. Кінотэатр «Перамога» па рагу вуліцы Інтэрнацыянальнай і Комсомольскай будзе ўзбудзены ў асобным прасторым, добра абсталяваным кінотэатр. Знешні яго выгляд асцярожна падкрэслівае спецыфіку будынка. У кінотэатры праектавана асноўная зала на 640 месцаў, зала кінохронікі на 150 месцаў, зала грамадскага прагляду фільмаў на 100 месцаў. Пры асноўнай залы будзе фойе з офіцетам. У кінотэатры праектаваны вестыбюль, дзе будучы размешчаны білетны кас.

Вызначана распачаць у 1947 годзе будаўніцтва шматзальнага кінотэатра на 1200 месцаў па Савецкай вуліцы, а таксама кінотэатра на 600 месцаў у адным з раёнаў Мінска.

Побач з гэтым у 1947 годзе па рэспубліцы будзе пабудавана цэлая сетка сельскіх клубна-кіно. Закончаны таксама праект кінотэатра ў г.р. Гомелі на 500 месцаў з фойе, малой залы на 315 месцаў і залы для астрадных выступленняў.

Вялікая праграма будаўніцтва кінотэатраў на тэрыторыі БССР абавязвае ўзняць пытанне аб крытычнай ацэнцы наўных тыпаў кінотэатраў і аб будаўніцтве новых, больш сучасных будынкаў, якія адпавядалі-б эканоміцы краін, а таксама і патрабаванням сучаснага савецкага чалавека.

У нашай практыцы да гэтага часу ўжываецца тып кінотэатра з развітым фойе і шматлікімі дапаможнымі памяшканнямі. Гэты тып кінотэатра падзяляецца на кіно з адной залой, кіно са шматлікімі заламі ў асобным, самастойным будынку і ўбудаванне ў другі будынак.

Тып шматзальнага кіно з'яўляецца творчай прапановай савецкіх архітэктараў. Перавага яго ў тым, што ёсць магчымасць дэманстраваць некалькі розных фільмаў. Аднак, тып шматзальнага кінотэатра зусім не вышэйшы тып адназальнага і зусім не змяняе значэнне апошняга.

У апошнія гады побач са стварэннем праектаў новага рацыянальнага тыпу кінотэатра была праведзена вялікая работа па скарачэнню перавышанай плошчы падсобных памяшканняў. Але канчатковае вырашэнне праблемы трэба шукаць у карысным змяненні эксплуатацыйнай сістэмы кіно, у стварэнні на гэтай аснове новага, больш сучаснага эканомнага тыпу кінотэатра.

Такім эканомным тыпам кінотэатра з'яўляецца кіно-тэатр без фойе. Кіно-тэатр без фойе заснаваны на наступных двух галоўных палажэннях:

Па-першае, усе комплекс кінобудуўніцтва, астрадныя выступленні і дэманстрацыя кінофільма праводзіцца ў залі для глядачоў.

Па-другое, акумуляцыя большай часткі публікі перад пачаткам кіносеанса ў момант найбольш інтэнсіўнага прытоку глядачоў у кінотэатр адбываецца ў самой залі для глядачоў.

У момант адкрыцця залы меншая частка публікі збіраецца ва ўваходным вестыбюлі. Пры гэтым вялікае памішканне фойе, разлічанае на 100% глядачоў, змяняецца ўваходным вестыбюлем, разлічаным на 40% глядачоў.

За 15—20 хвілін перад пачаткам кіносеанса, калі прыходзіць асноўная маса глядачоў, адчыняецца зала для глядачоў, якая і служыць для збору публікі. Зала ў гэты час асветлена, выканаюцца астрадныя нумары, пасля якіх дэманстрацыя кінофільма. Пры адсутнасці астрады працягваюцца выступленні кінотэатра ў асноўным не змяняюцца. Апроч эканамічных выгад кіно-тэатр без фойе мае яшчэ рад дадатных, уласцівых толькі яму якасцей. Сюды належыць асабліва выгодае становішча астрадныя пляцоўкі, якая атрымоўвае нармальныя памеры, прыемны выгляд і адпаведнае абсталяванне (заслоны, рампы, светлавое абсталяванне).

Эстрадны комплекс павялічваецца ў аб'ёме і паліпашчаецца ў якасці без асобных спецыяльных для гэтага выдаткаў, у асноўным за лік поўнага выкарыстання перада-

эстрадны прасторы, якая ў наўных тыпах кінотэатраў з'яўляецца бескарыснай, таму што звычайна пустуе.

У кіно без фойе пры адсутнасці астрадных выступленняў і пры палажэнні рабочага дня кінотэатра ўсёго на 80 хвілін колькасць сеансаў будзе роўная васьмі, г. зн. таму-ж ліку сеансаў, якія ёсць цяпер у гарадскіх кінотэатрах.

Пры наўнасці астрадных выступленняў колькасць сеансаў зніжэнца да шасці. Пры гэтым, пры роўнаўважлівым залеж для глядачоў, будынак кіно без фойе будзе меншым за будынак кіно з фойе на 33%. Адсюль кошт і выдаткі будаўнічых матэрыялаў на адзін кінотэатр зменшацца на 33%. Імакш кажучы, замест двух кінотэатраў з фойе можна пабудавать тры кінотэатры без фойе.

Гэтыя якасці кінотэатра без фойе ў спалучэнні з шырочым дыяпазінам разнавіднасцей тыпа могуць забяспечыць яму адпаведнае пратэставанне.

А. Нучар

Новыя вершы Максіма Танка

Асноўная тэма вершаў Максіма Танка перадыа Айнайнай вайны — гэта мужнае змаганне савецкіх людзей на фронце і ў партызанскіх атрадах у тыле ворага.

У вершы «Пісьмо Сталіну» партызанскіх пішучаў вядомы праўдзю савецкай іерардыі не пра свае раны, «якія перабаліць», а пра тое, як беларуская зямля «у агні ў вымаганні гарыць»; у вершы «У зямлянцы» байцы спяваюць «запавет» і маршч вярнуцца ў свой край, «дзе вада твай малодасцю звініць, дзе вачыма тваі глядзіць азіра». Мужнасць савецкіх людзей паказвае пэст у вершы «Асейня поўначу». Фашыст фон Шмідт падпаў вёску, сабраў людзей і загадаў ім песь «Лявоўку», каб веселей было яму бачыць час. Людзі ў ірад-смяротны час, абкружаныя з усіх бакоў агнём, заспявалі «Інтэрнацыянал». У вершы «Хмары з Захаду» пэст з баям сочыць за хмарамі, якія плывуць з захаду, бо ведае: «слезы нясуць яны з нашага роднага краю». У «Пісьме баці, які ідзе ў атаку, прасіць, каб састра, калі ён загіне, напісала яго родным, што ён загінуў у змаганні за Беларусь. З вялікай радасцю ўступаюць байцы-беларусы на сваю родную зямлю, але нямецкі ад гора, калі бачыць, што кат-немец зрабіў з ёй:

Што за ўзгоркам сіне, таварыш? Зноў пачаўшы? Што-ж каску ты зняў? Мо' ўпершыню нас вітаюць пажары, Або радзімы сваёй не пазнаў?

Пэст вельмі яскрава паказвае жах немцаў перад нявольным духам савецкіх людзей. У самім Мінску іх палююць то партызанамі, то прывід бронзавага помніка Гітлера на грацінных п'едэсталях. Сам сябе Танк уяўляе вельмі разнастайным аўтарам, які кліча народ да помсты. Вось пэст з чым жа глядзіць на труну, у якой ляжыць Янка Купала, але ён верыць, што з урай Куляды вершэца ў родны Мінск, бо здымаюцца мары пэста. Ён ізноў на месцы тым, адкуль адступаў у 1941 годзе.

Не, не ад гора мы прыйшлі да зямлі радзімай грудзямі, але ад радасці, што не дарма тут выхадзілі насустрач цяжкім, і недарма дацягнула рука цягнулася да нас і да гарматаў.

Танк надзява яскрава паказвае імкненне савецкіх байцоў наперад, на захад. Мёртвы казак з клінкам у руцэ ляжыць у такой позе, «як быццам яшчэ на смерці хацеў дастаць ім да снежных Карпатаў». Пэст з захваленнем піша пра родную мову, у якой ён адчувае подых бацькоўскай зямлі.

З легендаў і казак былых пакаленняў, з калоса цяжкага жытоў і шчып, з сусор'яў і сонечных цёплых праменьняў, з грымухага срэбра малакан, кржніц, з птушынага шчэбету, шуму дубоў і з гора, і з радасці, і з усяго таго, што лягло назаб'еды ў аснову святых народа, бяссмерця яго — ты выткана, даўная родная мова.

У вершы «Беларусь» пэст паказвае, як у дні Вялікай Айчыннай вайны Беларусь паўстае перад усім светам у постаці ба-раўстабікі.

У час вайны Максім Танк стварыў вялікую пэму «Янук Сяліба» аб партызанскім змаганні на абшарах былой Заходняй Беларусі. У гэтую пэму ўвайшла выдатная легенда пра скрыпача Куліка, дзе гаворыцца аб бяссмерці народнага духа, аб бяссмерці народнай песні.

Скрыпача Куліка, як апаўдае легенда, аднолькава ўпадабалі бог і чорт. І кожны па чарзе цягне яго да сабе — то ў рай, то ў пекла. Але музыка, стаячы паміж двух дарог, успомніў родны край «і на Палессе,

граючы, пайшоў». З тых пор ён іграе «то на вяселлі, то на хрысцінах». Калі-ж смерць запыталася: ці не пара табе на неба, ён адказаў:

— Не, вась паглядзі: Яшчэ не бачу ў хмельнай чарцы дна, І Танк завяршае сваю легенду такімі словамі:

І, пэна, век музыка будзе жыць Сябрам на радасці і на славу нам. Легенда пра музыку, карціна смерці Райны, ды эпілог з'яўляюцца самымі моцнымі месамі твора «Янук Сяліба». Што-ж да тымчасова пэмаў цалкам — дык сюжэт не штучны і малапераканальны. Вялікі гідзеі народнай барацьбы Танк імянуе ўкладзі ў твор з традыцыйным любоўным трохкуткікам. Прычым, найбольш трафарэтным сярэд персанажаў аказаўся Гарыдавец.

Ды і партызанскі атрад, створаны Янучком Сялібам, не ахоплівае розных прадстаўнікоў народа, а ў пераважнасці сваякоў камандзіра. Традыцыйны сюжэт абумовіў вузасць усяго твору і паказаны ў ім падзеі.

Вершы Максіма Танка, напісаныя пасля заканчэння Айчыннай вайны, вызначаюцца вялікай мастацкай спеласцю і глыбінёй думкі. Тэматычна яны надзвычай разнастайныя. Сэрца пэста як-бы ўмудзіць у сабе ўвесь свет, з яго радасцю і горам.

Максім Танк піша і пра ўдальныя вянзю Асвянца, які вяртаюцца на радзіму, і пра помнік Шаўна, разбураны нямецкімі акупантамі, і пра казачнае падарожжа з Калумбам на Новую зямлю, і пра дзяцей вяршаўскага гэта, і пра тое, як кладацца падваліны пад новы дом на вызваленай зямлі.

Але ва ўсіх гэтых творах пачуццё замілавання да сваёй савецкай краіны зрабілася яшчэ больш вострым у пэста, пачуццё савецкага патрыятызма яшчэ больш выразным.

У вершы «Сон над Нёманам» Максім Танк з вельмі сільнай выказвае сваю любоў да роднай зямлі. Пэст сасіць, што ён разам з Калумбам ідзе ў далёкае плаванне ў пошуках новай багатай зямлі. Зямля адкрыта і багачэ знойдзена. Але не можа пэст вытрыць з свайго сэрца суму па роднай зямлі. А ў гэты час адзінку, з-пад Нёмана, хвалі прыносяць яму сасноўную галінку. Пэст адчуў у ёй радзіму. Ён адмовіўся ад усіх багачаў, і маленькага галінка, прымаваная да матчы, нясе яго на неабсяж-ных акіяніскіх прасторах у Беларусь.

Гэтая-ж думка выказана і ў вершы «Рэ-патрыяты». Людзі, вызваленыя з Асвянца, ідуць маўкліва, як пэст:

Там (у Асвянціме—А. К.) не было ні сонца, ні блакіту,

Там не было ні хлеба, ні вады, Адно чарнэе дол, трупамі набыты, І вочы грыз ім асвянцімскі дым, І толькі тады, калі яны наблізіліся да роднай зямлі, яны адчулі, як у сэрцы нараджаецца радасць:

Бо толькі недзе там, на ўсход, за Бугам сінім,

Вятры такія, што асушаць слёз патак, Дажды такія, што з сэрца змыюць пах чужыны.

І сіняя нябёс, што распагодзіць зморк.

Яшчэ некалькі якасцяў характэрны для пасляваенных твораў Максіма Танка: глыбокая грамадзянская трывога аб лёсе свету, адсутнасць лагоднасці і заспакоеннасці, павага да тых вялікіх ахвяр, якія ўзяла вайна.

У вершы «Пэст» Максім Танк як-бы робіць справядзачу нашчадку аб сваёй песні. І тое, што ў ёй гучыць метал—гэта, гаворыць пэст, той метал, што раўна на кавалкі цела зямлі, а тое, што на ёй адбітак крыві—гэта тая кроў, што праліта ў барацьбе.

Байцы, што загінулі на полі бою, не даюць пэсту супакоіцца, думкі аб іх заўсёды трывожаць яго паміж. Аб гэтым пэст піша ў чудовым вершы «Каб ведалі» і вершы «Ян Райніс»:

Ян Райніс магіла Эпітафія на камі, Што ўстае джым ён насустрач сонцу, Побач з ім ляжыць салдаты— Рускія і беларусы.

Я гляджу, як на магілах Устаюць густыя травы, Прарастае лес дрывучы,— Я абываюца працтва. Я спяшаю дадому. Бо калі лунае слава І ўзаявіць матчы сосен,— Да бяссмерця міг застаўся. Дома сраты пытаюць— Ці бацькоў іх дзе не бачыў? Я кажу:—Ідуць яны ўжо Разам з Райнісам у госці.

У гэтым вершы надзвычай глыбока выяўлена думка аб тым, што на месцы, дзе загінулі нашы савецкія людзі, кіпіць жыццё, і ніхто не мае права, памятаючы пра ахвяр, не дбаць пра сірат, якіх трэба і дагля-дзець і выкарміць.

Яшчэ больш выразна гэта думка гучыць у вершы «Добра было-б». Першае пачуццё, што ўнікае ў душы пэста: гэта пачуццё крыві, што ён не мог зберагчы сосен ад куль, «ля растайных дарог» «німы, якіх ад ліхх навальніц не ўдалося грудзямі за-крыць», «зоры, якіх ад пажараў вайны ў час я даламылі не засланіў». Але пачуццё крыві не засланяе перад Танкам надзей-най творчай задачы па аднаўленню разбу-ранага:

Толькі сягоння спраў кожнаму шмат: Коласу—вырасціць жменьку зярнят, Сонцу—стаптацца травы падняць, Ветру—аконі пяском зарываць, Хмары—дэжджам зямлю напішаць... Мне-ж—трэба занава ўсё пачынаць, Усё: ад асновача зруба, зняна Аж да вясельных шырокіх сталаў, Аж да пахмельных цымбал і смыкоў. Не ўпершыню так прыходзіцца мне, Але я верны прыкмеце староў: Каб не зьявілі снапы ў гумне, Пчола—у вулі, госці ў гале маёй— На паялішчых, вышэй як былі,

Анатоль Вялюгін

Дзе бліжэй летам на вярсту Запах рачны аер, звініць вясёлы перастук прамеістых сякер. Тут вяхуць цёплую сасну, тут палытагонаў стан. Дзвіна Заходняя са сну шуміць, як акія. Чароды звязаных бар'ёфа за небасхі: пльвучы: сасна, бароза,

Сцены ўздымаю і шыру вугли. На талку у суседзьяў пазваў. Шмат не прышлося іх. Відзець не змагі Устаць з-пад стэпных апаленых траў. Або вярнуцца з Карпачскіх далін. Будзе цяжэй, нам без іх пачынаць Працу і свята і тост падымаць.

Жывыя творцы сённяшняга, тся што прыйшлі з вайны, адчуваюць адсутнасць тых, якіх загінулі на вайне і не могуць стаць у рады будаўнікоў жыцця.

У вершы Танк з вялікім майстэрствам асацыіруе будаўніча-творчую працу чала-века з аднаўленнем у прыродзе.

Веркі «Добра было-б»—адзі з лепшых вершаў аб аднаўленні ў беларускай савецкай пазі.

У вершак Максіма Танка пасляваеннага перыяду па-ранейшаму гучыць малодасць, сіла, патхненне. Праўда, вайна паклала на ўспрыняцце пэста «навакольнага сваю пачатку, але ад гэтага пэзія Танка набыва яшчэ большую сталасць і скандэсанавасць.

Толькі кніжнасць некаторых асацыяцый пэста робіць часамі штучным асобня яго творы. Але часцей за ўсё нават гэтыя кніжныя асацыяцыі становяцца такімі дзейнымі, так пераклікаюцца з жывой сапраўднасцю, што ствараюць вялікае ўражанне.

Вось, напрыклад, верш «Камяні».

Па зместу гэты верш выразна літаратурна-га паходжання, але тым не менш Танк здолеў чыста кніжнага паходжання вобраз «жывіць». І вось як Танк гэта робіць. Ён заўважэ каменю, які прыйшоў да яго, што ён не належыць нямому жыву, а ўсёй прыродзе, якая бярэ яго сабе:

Я ўжо дамовіўся ўначы З вятрамі ў бары, З жывой птушынаю сям'ёй, З растаюцай вадой І з громам, каб яны вясной Узлялі мяне з сабой.

Танк робіць тут гэтак, як зрабіў яго лірык, што надараваў «струны зорам», «сум вэрбам, калінам, а «радасць ваб'ерам», а «эрха далінам».

Такім чынам, мы бачым, што Танк, вы-карыстаўшы літаратурны вобраз, здолеў надаць яму адмысловае жывое гучанне, да таго-ж арганічнае папярэднім творам.

Новыя вершы Максіма Танка—сведчанне творчай спеласці пэста.

Больш увагі літаратурнай моладзі

Выхаванне новых кадраў пісьменнікаў і пэстаў патрабуе асаблівай увагі з боку рэдакцыйных газет і часопісаў і, асабліва, Саюза савецкіх пісьменнікаў. За апошні час пісьменніцкая арганізацыя зусім не праводзіла працы з пачынаючымі літаратарамі, якіх жаўнуць у многіх абласцях нашай рэспублікі. У пераважнай большасці—гэта моладзь, якая бярэцца за перо і не спыняе вучобы ў навучальных установах, школах, работы на прадпрыемствах або ў калгасах. Яна з'яўляецца непасрэдным і актыўным удзельнікам вялікіх аднаўленчых работ, што распачаліся ва ўсіх кутках нашай краіны. Аднак, многім не заўсёды ўдаецца ў сваіх мастацкіх творах паказаць усё тое, што яны бачыць у навакольнай рэчаіснасці. Асноўная закана большасці твораў пачынаючых, якія дасягаюць ў рэдакцыі,—гэта нізкі ўзровень агульнай і пэтычнай культуры, неразуменне задач, якія ставяць перад савецкай літаратурай, адсутнасць патрабавальнасці да сябе. Нельга сказаць, што яны не імкнуцца да вучобы, яны вучацца на ўзроках сучаснай і класічнай літаратуры, але, на жаль, гэтая вучоба праходзіць механічна, павярхоўна, што прыводзіць часамі да перавагі старых, даўно вядомых матываў; у старыя формы ўкладзецца новы змест. Вывадам прыкладам такіх пераважнаў можа служыць даслаўны ў рэдакцыю газеты «Літаратура і Мастацтва» верш Л. Кухарава «Летнее утро»:

«В полуденных пыльных розах... Сок молочный течёт в зелени, На пригорке белеют берёзы. И дымится под солнцем земля. Это радость кипения бурного— Невгомьомь родниковым ключом; Рождает стихи тожеструнные Навстречу старе и лучам».

І пэтычныя сродкі і адсутнасць задумі, і пасіўныя адносіны да рэчаіснасці—усё гаворыць аб тым, што пачынаючы пэст вельмі абывае ставіцца да сваіх твораў: карыстаецца старым рэкавітам. Друкаваць такія вершы нельга. Аўтару трэба вучыць, з аўтарам трэба працаваць сістэматычна, настойліва. Такія-ж кібы маюць творы пачынаючых пэстаў Парукава, Г. Уаленкі, Н. Макава, К. Маёвага, Крэсінскай, Ал. Лебедзя, А. Пысіна і шэрага іншых.

Не менш важным фактам з'яўляецца работа над мовай. Слова — сродак для перадачы думкі, для раскрыцця вобраза. Яно ў радку павіна несці пэўную ідэйную і мастацкую нагрукку. Часамі моладзь аўтар хапачца за першае выпадковае слова, без усялякай развагі ставіць яго ў радок, і як вынік—у вершы пустое месца, як кажуць,—прабел. Н. Макаў верш «Вясна» задумаў надрэнна. Праз апыванне вясны ён імкнецца паказаць не толькі абуджэнне прыроды, але і аднаўленне нашай краіны. Аднак, слоўны матэрыял ён выбірае няўдала, не можа знайсці адпаведныя і дакладныя словы і вобразы. Да таго-ж замест «май стук-каецца» ён піша «май стучыцца», замест «жаваранка» або «жаўрук» піша «жаваро-нак»:

«Звіняць капелі За маім акном, І з звонкай песняй Узвіўся жаваранок».

Нават такі адносна спрактыкаваны аўтар, як П. Прануза ў вершы «Якубу Коласу» абывае ставіцца да вобраза і мовы, таму

добра задуманы верш гучыць сваю вар-тастэ. Ён піша:

«Подем артилетами Фуртылм, Грэбуочы воем куляў—вос, Лепшы госць салдаці—экспедытар Па-пластунску ў батальён прыпоўз».

Тут такое безгустоўнае напластаванне слоў, што вобраз атрымоўваецца зусім незразумелым.

Уд. Маякоўскі ў артыкуле «Как делаются стихи» піша: «Навізна ў пэтычным творы абываюца. Матэрыялы слоў, слоўны спалучэнняў, якія трапляюцца пэсту, павінны быць перапрацаваны. Калі для стварэння верша пайшоў стары слоўны лом, ён павінен быць у строгай адпаведнасці з колькасцю новага матэрыяла. Ад колькасці і якасці гэтага новага будзе залежыць—ці прыгодны такі састаў да ўжывання».

Вось гэты «слоўны лом», скарыстаны моладзь пэстаў.

Многія пачынаючыя яшчэ не ўзвунены, на якой мове яны павінны пісаць, таму ў адным канверце аднаго і таго-ж аўтара сустракаюцца вершы, напісаныя на розных мовах. А калі прычытаеш, дык заўважаеш, што ён не ведае добра ні рускай, ні беларускай мовы.

Пачынаючым пісьменнікам і пэстам патрабуе сур'ёзна дапамога. Бяздзейнасць кабінета маладога аўтара пры Саюзе савецкіх пісьменнікаў Беларусі вельмі перашкаджае ў рабоце з пачынаючымі. Па сутнасці, гэтая справа пущана на самацёк. Праўда, рэдакцыі газет і часопісаў кожная павольна працуе з моладдзю аўтарамі. Ад-носна добра пастаўлена справа ў рэдакцыях газеты «Чырвоная змена», часопісаў «Беларусь» і «Полымя». Другі-ж рэдакцыі лічачь гэтую справу другараднай, даюць малаваліфікаваныя парады, а, часамі, што і вышэй горш, адбываюць імкненне ў моладзі да творчасці. Рэдакцыя газеты «Звезда», атрымаўшы вершы Ал. Лебедзя, парала яму болей не пісаць, між тым, як тая творы цікавая і заслужоўвае увагу. Такія парады, вядома, ніякай карысці аўтару не прыносяць.

Неабходна належным чынам наладзіць работу кабінета маладога аўтара. Гэты кабінет існуе толькі фармальна. Загадчык кабінета Ц. Крысько і літкансультант Платнер мала аддаюць увагі сваім непасрэдным абывацкам, хаця Праўленне ССПБ асіноўвае вялікія сродкі на работу кабінета.

На адным з сваіх паседжанняў Праўленне ССПБ вынесла рашэнне аб скліканні семінара-канферэнцыі пачынаючых, але гэта пастанова засталася на паперы, бо нічога канкрэтнага да гэтага часу не пра-роблена. Наша краіна перажывае не толькі эканамічны і гаспадарчы росквіт, але і духоўны, культурны. З кожным днём выяўляюцца ўсё новыя і новыя таленты. Развіццё іх трэба накіраваць па правільнаму шляху. Выхаваць новае пакаленне пісьменнікаў — пачэсны абывацк старэйшых савецкіх майстроў мастацкага слова.

Р. НЯХАЙ.

МАСТАЦТВА І ПРАМЫСЛОВАСЦЬ

Мастацкая прамысловасць мае самую непасрэдную сувязь з архітэктурай, яна з'яўляецца нібы працягам архітэктурнай творчасці. Якасць інтэр'ера, а значыць і якасць усёй архітэктуры ў значнай ступені вызначаецца і ацэньваецца ў залежнасці ад рэчэў хатняга абсталявання і элементу ўнутранага аздаблення.

Ці можа ў такім выпадку архітэктар не пасрэдна ўплываць на якасць рознастайных вырабаў прамысловасці, якія ўваходзяць у склад інтэр'ера? Вядома, можна, і гэты ўплыў павінен адгранаць вельмі значную ролю ў барацьбе за мастацкую якасць прамысловых вырабаў. Ініцыятыва архітэктараў, якія прысвечылі сваю працу мастацкім вырабам у шматлікіх галінах мастацкай прамысловасці, заслужоўвае самай вялікай увагі.

Сучаснае ўвоньне аб мастацкай рэчы не-парыўна звязана з мастацкаю якасцю з унутранымі абсталяваннямі.

Прыгажосць, разнабясць рэчы неадлучна ад бытавой эручнасці, камфартальнасці і мэтагэдыміі. Мы не можам уявіць сабе сучаснага абсталявання, у якім дэкаратыўныя элементы жыл-б сваім самастойным жыццём, не будучы арганічна звязанымі з формай саміх прадметаў, з іх габарытамі, з іх бытавым прызначэннем. Дзеля гэтага, калі мы гаворым аб мастацкай прамысловасці, мы маем на ўвазе адначасна павышанне агульнай культуры вытворчасці, укараненне ў вытворчасць і ў поўны элементу камфорта, дакладнасці і дасканаласці ў апрацоўцы дэталей, прадуманасці і выразнасці формы.

Супрацоўніцтва архітэктара і мастака з майстрам мастацкай прамысловасці—неабходная ўмова для поспеху ў змаганні за якасць бытавой рэчы, за культуру інтэр'ера. Распаўсюджанне новых мадэляў мэблі, адпаведна тэму і планіроўка новых кватэр, стварэнне ўраў асветляльнай апаратуры; работа над матывамі, рысункамі для дэкаратыўных тканін, над узораў і т.д.

тэрыялаў, што ідуць у будаўніцтва, нарэшце, стварэнне ўзораў для вялікага ліку самых рознастайных прадметаў ужытку,— усё гэта патрабуе творчага супрацоўніцтва работнікаў прамысловасці і мастацтва.

Сама пастаноўка мастацкага кіраўніцтва на прадпрыемствах стварае шматлікія перашкоды ў распрацоўцы і ўкараненні новых узораў, рысункаў, мадэляў. Так, напрыклад, на прадпрыемствах тэкстыльнай прамысловасці, якія выпрацоўваюць дэкаратыўную мэблю, абываюць тканіну, мастацкія сілы знаходзяцца ў поўнай залежнасці ад выпадковасці і недасканаласці тэхналагічнага працэса. Фабрыкі атрымліваюць поўнафакт-пражу ад фарбавальных фабрык толькі ў краіне абмежаваным асартыменце афарбовак, пры тым, толькі тых колераў, якія лічыць патрэбным выпрацоўваць гэтыя фарбавальныя прадпрыемствы. Такім чынам, мастакі, якія ствараюць новыя рысункі, павінны прыставаць яго да гэтых афарбовак пражы і да яе аднастайнай фактуры.

Мастакі, якія працуюць у тэкстыльнай прамысловасці, вельмі слаба прычэпчаны да гэтай мастацкай непавінаснасці асартыменту. Яны пераважна вярнуць архіяўныя ўзоры, устарэлыя арнаментальныя матывы і зусім не звязваюць сваіх мастацкіх пошукаў з інтарэсамі таго інтэр'ера, для якога яны працуюць. Мэблевая тканіна робіцца для аб'екту мэблі, але мастак, які распрацоўвае рысункі для гэтай тканіны, не мае ніякага ўяўлення аб характары і форме той мэблі, на якую пойдзе тканіна.

За невялікім выключэннем мы не маем планамернага, кваліфікаванага мастацкага кіраўніцтва на прадпрыемствах, якія вырабляюць мэблю, шпалеры, арматуру, дэкаратыўныя тканіны, матэрыялы для ўнутранага аздаблення паміжкіям, посуду, прадметы абсталявання, кераміку. Які і раіць, у вядомых галінах прамысловасці выбар і

распрацоўка новых узораў і тыпаў вырабаў адбываецца без усялякага ўдзелу кваліфікаваных мастацкіх сіл. Праектаванне новых мадэляў робіцца саматужна, без сур'ёзнай навуковай і мастацкай падрыхтоўкі. Найбольш паказальна ў гэтым сэнсе работа мэблевай прамысловасці.

Фабрыкі выпускаюць з году ў год адны і тым-ж, даволі дрэнныя ўзоры, а калі яны бярэцца за асвечэнне новых мадэляў, дык здарэцца нярэдка канфуз, як гэта мела месца нядаўна пры выпуску сталаў. Сталы былі пущаны ў вытворчасць без усялякага аздаблення інтэр'ера і вонкавых фасадаў галоўных і асноўных збудаванняў у гарадах Беларусі.

У нас з падрыхтоўкай мастацкіх кадраў справа ідзе дрэнна. Шмат гаварылі аб стварэнні ў горадзе Мінску мастацкага вучылішча, але і да гэтага дня справа не зручылася. Тым часам спецыялісты нам асабліва патрэбны. Без іх мы не здолеем зрабіць аздабленне інтэр'ераў такіх буйных збудаванняў, як гэты оперы і балета, універмаг, дзяржбанк, кінатэатр, гасцініца «Беларусь», чыгуначны вакзал і аэравакзал. Толькі аб'явіўшыся на высокакваліфікаваных спецыялістаў—мастакоў, архітэктараў, канструктараў,—можна ўзяць на патрэбную вышыню праектаванне новых вырабаў і рысункаў для прамысловасці, а таксама для аздаблення інтэр'ера.

Тут варты ўспомніць тую вялікую ролю, якую адгравалі ў гэтай справе выдатныя рускія майстры ад Варанікіна і Росі да Врубеля і Паленана. Іх работа мела вельмі значнае ў стварэнні новых узораў мастацкай прамысловасці. Праўда, вынікам іх работы быў пераважна ўшкільны рунчы выраб. Аднак, фабрычная прамысловасць не ў меншай ступені мае патрэбу ў мадэлях і ўзорах, створаных высокакваліфікаванымі майстрамі мастацтва.

Спецыялізацыя пэўнай часткі мастакоў і архітэктараў ў гэтым кірунку—найважнейшая задача нашай школы і самай вытворчасці. Наўнясць у дастатковай колькасці такіх выканаўцаў-спецыялістаў, як майстры па апрацоўцы дрэва, металу, каларысты,

Беларусі трэба вырашыць. Неабходна стварыць мастацкае прамысловае вучылішча ў Беларусі. Нам патрэбны высока кваліфікаваныя кадры практыроўшчыкаў, мастакоў і архітэктараў, якія спецыялізаваліся б на праектаванні мэблі, арматуры, на стварэнні рысункаў і афарбовак для тканін, на распрацоўцы рысункаў і матываў ўнутранага аздаблення паміжкіям. Нам патрэбна мець вялікую колькасць спецыялістаў альфрэшчыкаў, керамікаў, чаканшчыкаў, рысавальшчыкаў, лепшчыкаў, скульптараў для аздаблення інтэр'ера і вонкавых фасадаў галоўных і асноўных збудаванняў у гарадах Беларусі.

У нас з падрыхтоўкай мастацкіх кадраў справа ідзе дрэнна. Шмат гаварылі аб стварэнні ў горадзе Мінску мастацкага вучылішча, але і да гэтага дня справа не зручылася. Тым часам спецыялісты нам асабліва патрэбны. Без іх мы не здолеем зрабіць аздабленне інтэр'ераў такіх буйных збудаванняў, як гэты оперы і балета, універмаг, дзяржбанк, кінатэатр, гасцініца «Беларусь», чыгуначны вакзал і аэравакзал. Толькі аб'явіўшыся на высокакваліфікаваных спецыялістаў—мастакоў, архітэктараў, канструктараў,—можна ўзяць на патрэбную вышыню пра

На сходах у тэатрах рэспублікі

Япоўнацэнны рэпертуар я працоўная дысцыпліна

адбываўся сход партыйна-беларускага Дзяржаўнага ўрада. Сакратар партыйна-ў у справах адміністрацыйна-аглядаўчага ўзроўню камуні-ўтэйнік Г. Д. Па кожнаму маіся аднаведныя рэшэнні, за іх выкананнем былі вельмі а прыводзіла да таго, што даным партыйнай арганізацыі камуністам не выконваліся, ад, у свой час партыйнае бюро і Стэльмаху і В. Назару пера-рабату мастацкага савета тэат-ць яго колькасці склад і зрабч-ўным органам, здольным накі-ўно творчую работу калектыва. Назару, ні Ул. Стэльмах не вы-ага партыйнага даручэння. Па-ра-мастацкі савет не спраўляецца непасрэднай работай. Кожная но-мастанюўка, як правіла, ім папярэдне не абмяркоўваецца.

Аналізуючы рэпертуарны план тэатра, В. Назару зазначае, што партыйнае бюро мала цікавілася ідэйным зместам і выхаваўчым значэннем кожнай оперы. У выніку творчы заходне-ўраўняўчых кампазітараў пера-важваюць у рэпертуары опернага тэатра. Слаба прадстаўлена ў рэпертуары руская музычная класіка і яшчэ горш—сучасная беларуская опера. Адзіная опера «Алеся», з прычыны недаацэнкі яе актуальнасці з боку кіраўніцтва тэатра, у новым сезоне не можа быць паказана глядачу. Запланаваная яшчэ адна сучасная опера аб героі-партызане К. Заслонаве «Андрэй Ка-сцянец»—не вырашае задачы стварэння сучаснага рэпертуара.

Адсутнасць у рэпертуары тэатра сучас-ных опер В. Назару тлумачыць і слабай дзейнасцю літаратурнай часткі тэатра, якую ўзначальвае М. Модэль.

Вялікія артысты выступаюць у спектаклях вельмі рэдка, а то і зусім не выступаюць. Так, саліст Блюмін за апошні год выступаў толькі два разы, артысты Маркаў, Аляшэў-ская і другія зусім не выступалі. Нельга лічыць нормальным і такое становішча, калі пачынаюць атрапавацца і тэатральныя групы на працягу 10 месяцаў нічога не рабіла. Не даюць таго, што тэатраль-ная моладзь творча расце вельмі марудна.

Адсутнасць належнай творчай работы ад-моўна ўплывае на дысцыпліну работнікаў тэатра. В. Назару прыводзіць факты не-дысцыплінаванасці выдучых актараў. Не глядзячы на тое, што адпачынак закончыўся 15 жніўня, да гэтага часу не прыступілі да працы М. Дзвінсаў, В. Лапін і С. Друкер. Між тым, яны заняты ў пастаноўках, якія цяпер паказваюцца глядачу. Меў месца і такі факт, калі Л. Аляксеева замест аднаго дня прабыла самавольна ў камп'юры дзесьці дзён. Зрабілася звычайнай з'явай, калі артысты адмаўляюцца ад выканання сваіх роляў у спектаклях.

Хто-ж вінаваты ва ўсіх недахопах работы тэатра? Адказ на гэта пытанне дала ў сваім выступленні Л. Аляксеева. Яна за-значыла, што ў тэатры няма гаспадара, які наўвесь адпаведна парадка. Дысцыпліна сярод выдучых актараў адсутнічае. Р. Мо-дэль адмаўляецца спынаць сваю партыю ў оперы «Чыё-Чыё-Сань». Толькі таго, што адсутнічае М. Дзвінсаў, тэатр не можа па-казаць і оперу «Травіята». Ні дырэкцыя, ні партыйная арганізацыя амаль нічога не зрабілі, каб па-спраўдзіма наладзіць пра-цоўную дысцыпліну ў тэатры.

Л. Аляксеева гаворыць, што да ваіны тэатр стаяў на сцэне чатыры сучас-

ныя беларускія оперы. Добрая традыцыя—расці на сучасных творах,—заявіла кіраў-ніцтвам тэатра. І як вынік—у рэпертуары няма ніводнай падрыхтаванай да паказу сучаснай оперы. Мала месца адведзена ў рэпертуары і рускай класічнай оперы. Перад тэатрам стаіць неадкладная задача—стварыць поўнацэнны савецкі рэпертуар, у які ўвайшлі-б новыя сучасныя оперы беларускіх кампазітараў і лепшыя оперы кампазітараў братніх рэспублік. У гэтай рабоце вялікую ролю павінна адыграць літаратурная частка тэатра.

— М. Модэль,—адзначае далей Л. Аляксеева,—як тэатральны крытык таксама вельмі мала дапамагае тэатру. Яна зазначыла, што вывучэнне «Кароткага курса гісторыі» ВКП(б) і Твораў І. В. Сталіна будзе спрыяць далейшаму творчаму росту актараў.

У сваім выступленні І. Балюцін крытыка-ваў партыю за лібералізм, за тое, што яно не правірава, як камуністы выконваюць даручэнні партыйнай арганізацыі.

І. Балюцін гаворыць аб няправільнай рас-таючым і выкарыстанні актёрскіх кадраў. Паводле рэпертуарнага плана ў гэтым годзе ён, як актёр, выступае толькі ў адной оперы, а гэтага недастаткова ні для загруз-кі яго, ні для яго творчага росту. У такім становішчы знаходзяцца і другія выдучыя актараў.

На партыйным сходзе ўскрыліся факты абмяжоваўчых адносін асобных работнікаў да выканання сваіх службовых абавязкаў. Артыст аркестра І. Фрыдло гаварыў аб дрэннай рабоце інспектара аркестра Беніў-скага, які заняўся работай у тэатры з-за таго, што працуе ў некалькіх месцах.

Мастак Р. Чысты расказаў аб безад-нажных адносінах кіраўніцтва тэатра і ма-стацкага савета да прыняцця эскізаў афар-млення паставак. Толькі пасля таго, як усе работы над эскізамі да пастаноўкі ба-лета «Дон-Кіхот» былі закончаны, заўва-жылі, што яны вельмі нізкія якасці. Такое становішча атрымоўваецца таму, што на паседжанні мастацкага савета мастакі не запрашаюцца.

Аб нізкай якасці мастацкага афармлення гаварыў у сваім выступленні І. Б. Талалеў. Ён крытыкаваў работу тэатральнага мастака С. Нікалаева за яго надбайныя адносіны да службовых абавязкаў. Па яго віне опера «Севільскі цырульнік» была дрэнна аформлена.

— Кіруючай ролі партыйнага бюро ў рабоце тэатра не адчувалася. Творчыя пи-танні не былі ў цэнтры ўвагі партыі,—зазначае ў сваім выступленні рэжысёр тэатра Ул. Шахрай.

На сходзе выступіў і дырэктар тэатра Ул. Стэльмах. Ён акцэнтаваў увагу камуністаў на выкананне рашэнняў ЦК ВКП(б) аб літаратуры, тэатры і кіно. Але ў сваім вы-ступленні тав. Стэльмах быў мала сама-крытычным і не выкрывіў усіх недахопаў, якія ёсць яшчэ ў тэатры.

Загадчык сектара мастацтва аддзела кадраў ЦК КП(б) Беларусі тав. Н. Гордэў рэзка крытыкаваў работу партыйнага бюро, якое не здолела арганізаваць і мабілізаваць творчы калектыв тэатра на пастаноўку новых сучасных опер, якое слаба вяло барацьбу за ўстаўленне парадку і пра-цоўнай дысцыпліны. Ён заклікаў камуністаў тэатра ў сваёй рабоце кіравацца апошнімі паставамі ЦК ВКП(б).

Сход абраў новы склад партыйнага бюро.

Перабудаваць работу тэатра імя Якуба Коласа

У Беларускім Дзяржаўным драматычным тэатры імя Якуба Коласа адбыўся агульны сход, прысвечаны абмеркаванню пастаноў ЦК ВКП(б) «Аб рэпертуары драматычных тэатраў і мерах па яго паліпшыню». З дакладам выступіў сакратар Віцебскага абкома КП(б)Б прапаганда тав. Красоў-скі, які адзначыў, што пастава ЦК нашай партыі мае важнейшае ідэйна-палітычнае значэнне таму, што яна дае ясны кірунак дзейнасці для нашых драматычных тэатраў. Дакладчык таксама падкрэсліў істотныя недахопы, што мелі месца ў рабоце тэатра імя Якуба Коласа.

Пасля даклада разгарнуліся аживленыя спрэчкі.

Мастацкі кіраўнік тэатра П. Малчанав адзначыў, што хаця ў рэпертуары і наліч-ваецца 20 п'ес, але творам савецкіх драма-тургаў усё-ж мала аддавалася ўвагі. Нека-торыя спектаклі ўводзяць глядача ў стара-дзядушчы часы, усхваляюць цароў, ханаў, феа-далаў. Ён прапанаваў такіх нізкаякасна па-стаўленнях спектаклях, «Вясельнае па-рожжа», «Плошча кветак», «Лектар па пры-мусу», «Той, каго шукалі», «Позняе каханне», «Не усё кату масленіца» зняць з рэпертуара. Памылкай тэатра з'яўляецца пастаноўка п'есы «Маё кафэ» Бернара.

Затым П. Малчанав спыніўся на далейшай рабоце тэатра.

Да канца года тэатр мяркуе паставіць на-ступныя сучасныя творы: «Далёка ад Ста-лінграда» А. Сурава і «За тых, хто ў моры» Б. Лаўрэвіча.

П'еса В. Вольскага «Машка» перавесена на 1947 год.

Для тэатра пільнуе на сучасную тэму творы — П. Глебка і В. Вольскі.

Выступленне П. Малчанова мела больш інфармацыйны характар, а не крытычны.

Дырэктар тэатра тав. Барысаў адзначыў, а калі і даваліся некаторыя заўвагі з боку асобных работнікаў калектыва і прадстаўні-коў грамадскасці, дык да іх звычайна не прыслухоўваліся. Апошнія дзве прэмерыі Кіраўніцтвам па справах мастацтва не прымаўся.

Узняць крытыку і самакрытыку

На агульным сходзе калектыва Барана-віцкага Абласнога драматычнага тэатра, які адбыўся гэтымі днямі, разглядаліся важнейшыя партыйныя дакументы — пастава ЦК ВКП(б) «Аб рэпертуары драматычных тэатраў і мерах па яго паліпшыню» і ра-шэнне ЦК КП(б)Б «Аб рэпертуарным плане тэатраў БССР». З дакладам выступіў маста-цкі кіраўнік тэатра Я. Тавальскі. Аналізуючы рэпертуарны план тэатра, які ён ўзначаль-вае, дакладчык аказаўся далёка не сама-крытычным.

Загадчык аддзела агітацыі і прапаганды Баранавіцкага абкома КП(б)Б тав. Шынка-роў падкрэсліў, што тэатр дапусціў вялікую памылку, калі ў яго рэпертуар былі ўлю-чаны такія слабыя і безмыслныя п'ескі, як «Самалёт спазняецца на суткі» і «Акіо ў

Тав. Барысаў, які ў імянісіх дырэктура І. Дорэкі, нічога істотнага не казалі аб па-мылках у рэпертуары тэатра. Яны абмежа-валіся толькі тым, што зрабілі досыць кра-самоўныя абіяцанні на далейшае.

З аб'ектыўнай і прычынай крытыкай выступалі артысты.

— З прычыны слабай ідэйна-палітычнай работы, — сказаў артыст Фадзееў,—у нас з'явіліся такія ідэйна-нявытрыманныя п'есы, як «Маё кафэ», «Факір на гадзінку» і «Нач-ное радзьё».

Артысты Тупік, Шамаў, Мазалеўская, гаворачы аб важнейшых паставамі ЦК ВКП(б), спынілі ўвагу прысутных на істот-ных недахопах тэатра. Яны адзначылі, што спектаклі выпускаюцца занадта павольна; не ўсе актёры заняты ў пастаноўках. Вы-ступаюшыя прапанавалі ўвесці дублёўства. Яны гаварылі таксама і аб тым, што мясцо-выя арганізацыі мала цікавіцца работай калектыва, не дапамагаюць тэатру выпраў-ляць памылкі.

Аб поўнай загрузцы рэжысёраў работай, больш сумленных адносін актараў да сваіх абавязкаў і аб неабходнасці наладж-вання шчыльнай сувязі тэатра з глядачом гаварылі А. Ільінскі, Ц. Сяргейчык і А. Шэ-лег.

Узняць выхаваўчую работу сярод моладзі патрабавалі ў сваім выступленні артысты Бандарына, Сянько, Буракоў.

Не глядзячы на тое, што кіраўніцтва тэатра папярэдне на мастацкім савеце пад-рыхтавала рад практычных прапаноў па пераглядзе рэпертуара тэатра на сходзе ўсё-ж яно не здолела выкрыць і раскрыты-каваць тыя хібы, якія мелі месца ў выбары п'ес, арганізацыі і падрыхтоўцы спектакля. Асабліва жорстка трэба было крытыкаваць надбайныя адносіны з боку пастаноўшчыкаў і актараў да твораў савецкіх аўтараў.

Канкрэтызуючы свае далейшыя задачы, сход палічыў патрэбным наладзіць работу з беларускімі савецкімі драматургамі, папоў-ніць рэжысёрскую калегію, загрузіць усіх актараў творчай работай, зрабіць чарговыя спектаклі «Далёка ад Сталінграда» і «За тых, хто ў моры» высокамастацкімі паста-ноўкамі.

десе». Ён таксама адзначыў выпадкі не-сур'ёзных адносін да працы з боку нека-рых тэатральных работнікаў. Актары не падвышаюць свайго ідэйна-палітычнага ўзроўню і да справы часта ставяцца па-дзяляцку.

Артыст Мядзвецкі папракнуў Абласны аддзел мастацтва ў тым, што ён не дапа-магаў тэатру, не крытыкаваў яго работу.

Сход прыняў разгорнутае рашэнне, у якім вызначаны практычныя мерапрыемствы па паліпшэнню работы тэатра.

Не сходзе таксама быў абмеркаваны рад новых п'ес, якія кіраўніцтва тэатра мерка-вала ўключыць у рэпертуарны план. Да канца года тэатр паставіць п'есы Антонава «Наша маладоць» (аб краснадонцах) і М. Горкага «Мяшчане».

паказвае на нябачную ім муху, якая сядзіць на дрэве, і хваліцца панаці ёй ў вока.

Часам аўтар страчвае пачуцце меры ў скарыстанні тэатралізаваных прыёмаў. Вось апавяданне «Мальвіна доля». Герой яго дзед Базыль працуе на млыне. З ім разам працуе бабка Кастусіха. Аднойчы ў часе адлучкі дзед на млын прыходзіць немцы і пачынаюць здэкавацца над Кастусіхай і яе маленяк унучка Мальвінай. І ўжо калі бабка і дзід павінны былі немінуа загінуць, трыміць стрэл, адзін паранены немца падае, астатнія ўцякаюць, хто куды. Гэта, аказваецца, стрэліў дзед Базыль, які падаспеў у адпаведную хвіліну.

Пакуль дзед бавіцца з немцамі, пры-язваюць яго да кола, каб пакараць тоўж-карай, якой немца жадаў пакараць бабку і Мальвіну, Кастусіха памірае.

«Дзед Базыль лепш за руку. Рука была халодная... Дзед разлаваўся: «Не магла ты памёрці, помсты май не пабачы-шы». Ён узяў старую ў ахапку, вынес на снег і-пасадыў каля млына, адкуль можна было бачыць вадзёное (?) кола».

Гэта дзеянне старога Базыля выклікае здзіўленне чытача і ступінаючы сітуацыі, прымітыўнасцю мастацкага мыслення аўтара.

Не ўдаецца пісьменніку паказ той жор-сткай барацьбы з ворагам, якая праходзі-ла на нашай беларускай зямлі. Усе яго героі паўсядзённы.

У ПІНСКІМ ТЭАТРЫ

Гэтымі днямі ў Пінску адбыўся адкрыты сход партарганізацыі тэатра, прысвечаны паставамі Цэнтральнага Камітэта ВКП(б) «Аб часопісах «Звезда» і «Ленінград» і «Аб рэпертуары драматычных тэатраў і мерах па яго паліпшыню».

На сходзе прысутнічаў увесь калектыв тэатра, прадстаўнікі абкома і гаркома партыі, работнікі музычнай школы, Дома народ-най творчасці і кінофікацыі.

З дакладам выступіў імянісіх сакратара абкома партыі прапаганда тав. Зуевіч.

Гаворачы аб рабоце Пінскага тэатра, дакладчык адзначыў, што работнікі тэатра мала займаюцца марксісцка-ленінскай вучо-бай, мала працуюць над сабой. Артысты не заўсёды патрабавальны да сябе, да сваёй работы. Таму і быў дапушчаны рад памы-лак. Атрымалася так, што тэатр у гэтым годзе не паставіў ніводнай новай п'есы. У гэтым, апрача дырэктура і маста-цкага кіраўніка, вінаваты і загадчык аддз-ла мастацтва тав. Дашкоўскі.

Не менш сур'ёзныя недахопы выявіліся і на аглядае мастацкай самадзейнасці пра-саюзаў. Дырэктар Дома народнай творчасці тав. Сакольскі абмякча стаўіць да рэпер-туара мастацкай самадзейнасці.

— Мы нясем адказнасці, — гаворыць да-лей дакладчык,—не толькі за работу свайго тэатра, але і за работу тых тэатраў, якія прыязджаюць да нас на гастролі. Тэатры і асобныя калектывы, што наведлі нас, не заўсёды стаялі ў ўзроўні патрабаванняў глядача.

Партыйныя і грамадскія арганізацыі спа-дзяюцца, што ўсе працоўнікі мастацтва Пін-скай вобласці здоліць перабудаваць сваю работу ў святле пастаноў ЦК ВКП(б).

Пасля даклада разгарнуліся спрэчкі. Слова бярэ тав. Пацехін — мастацкі кіраў-нік тэатра.

— Пастановы ЦК,—гаворыць ён,—цалкам адноснасці і да нашага тэатра. Мы мала ду-

малі пра ідэйна-палітычнае выхаванне гле-дача. Гэтыя памылкі павінны быць выпраў-лены.

Актар тэатра У. Палцэўскі адзначыў, што партыйная арганізацыя тэатра на пра-цягу 2-х год не правіла ні аднаго схода з тэатральным калектывам, гарком партыі мала аддаваў увагі палітычнаму росту акт-ораў, адміністрацыя тэатра амаль зусім не клапацілася аб якасці паставак.

Артыст П. Масцераў адзначыў, што у тэатры адсутнічала большавіцкая крытыка і самакрытыка. Гэта, галоўным чынам, прывяло тэатр да памылка. Работа тэатра праходзіла самацёкам. Былі дырэктар тэатра тав. Паскевіч і былы мастацкі кіраў-нік Віленскі прычыны пытанні маста-цтва зводзілі да сямейна-бытавых дрэбязей, таму і не відно было ў тэатры сапраўднага гаспадара.

Аб дрэннай рабоце кінарэжысёра воб-ласці гаварыў начальнік Абласнога Кіраў-ніцтва кінофікацыі тав. Маліноўскі.

Тав. Сакольскі — дырэктар Дома на-роднай творчасці, скардзіўся на адсутнасці рэпертуара для мастацкай самадзейнасці. Дом народнай творчасці не ўкамлектованы кадрамі. Грамадскія і профсаюзныя арганіза-цыі мала дапамагаюць самадзейным гурт-кам. Галоўрэперторм мала клапаціцца аб катролі за рэпертуарам.

З самакрытычнай прамавай выступіў за-гадчык абласнога аддзела мастацтва тав. Дашкоўскі.

Сход зацвердыў канкрэтыя мерапрыем-ствы, накіраваныя на паліпшэнне работы тэатра ў адпаведнасці з патрабаваннямі ЦК партыі.

Р. МЕЛЯХ.

У майстэрні мастана М. Сеўруна

Творчая біяграфія маладога мастака з заходняй абласці Беларусі Міхаса Сеўрука пачалася фактычна з дня ў'яднання бела-рускага народу ў адзіную савецкую дзяржа-ву, калі мастак уздуў за стварэнне карцін, тэм якіх ужо даўно хваляваў яго. Гэта быў цыкл графічных мініятур, прысвечаных Савецкай Беларусі, і партрэты савецкіх воінаў. Яго карціна «Вызваленне Заходняй Беларусі ад польскага панавання» была павялічана да памеру пано і ўстаноўлена ў будыма радзівілаўскім парку ў Несвіжы.

Пасля вызвалення Несвіжа ад нямецкіх акупантаў, раённыя арганізацыі дапамагілі мастаку абсталяваць невялікую майстэрню ў памяшканні Дома сацыялістычнай куль-туры. Пры майстэрні арганізавана творчая студыя, у якой навучаецца моладзь. М. Сеў-рук аддае ёй шмат увагі.

У майстэрні, на самым бачным месцы,— вялікае палатно. Гэта — апошняя работа М. Сеўрука—«Партызанская засада».

На

Коласаўскія дні ў Гомелі

Саракагадовы юбілей літаратуры-грамад-скай дзейнасці народнага паэта Якуба Кола-са шырока будзе адзначацца працоўнымі Гомеля і вобласці.

У навучальных і культурна-асветных установах, на прадпрыемствах і ў калгасах адбудуцца літаратурныя вечары, прысвеч-аныя творчасці паэта.

Кафедра беларускай літаратуры і мовы Гомельскага педінстытута рыхтуе даклады і навуковыя артыкулы. Студэнты літфака пачалі падрыхтоўку да літаратурнага вечара.

М. КАРПАЧОУ.

З пазіцыі старонняга назіральніка

Дзяржаўнае Выдавецтва БССР выдаўна выпусціла ў свет кнігу М. Клімковіча «Лясное возера».

М. Клімковіч—стали пісьменнік і мае значны творчы вопыт. Яго яшчэ належыць назваць цікавым твораў. Ён назіральны, лю-біць сваю Радзіму, яе цудоўную прыро-ду. Ён умее асвятляць сваіх герояў свое-асаблівым унутраным святлом і таму яго ў некаторых яго творах паўстаюць перад чытачом, як жывыя.

Удалым, напрыклад, атрымаўся вобраз Ганні ў апавяданні «На хутары». Яна ўяўляецца нам такой, якой магла-б уявіцца любая беларуская жанчына—маці, сястра, жонка. Як у люстэрку, у вобразе Ганні адлюстроўваюцца тыповыя рысы чалавечай гуманіста.

М. Клімковіч пры настойлівых пошуках можа знайсці дасканалыя фарбы для аб-малеўкі сваіх герояў. Але гэта дасягаецца толькі тады, калі ён добра ведае тое, аб чым гавіцца, і сам прымаў у дзельных падзеях. Астатнія-ж героі яго апавядан-няў—гэта вейкія бледныя цень, ледзь акресленыя. І хаця аўтар не шкадуе на іх ні фарбаў, ні пахвал, яны або мёрт-выя, або зышоўшыя з палатна іншых мастакоў.

Чаму так здарылася, што вопытны і здольны пісьменнік не здоліў стварыць праўдзівых і высокамастацкіх апавяданні, а толькі вонкава асвятліў некаторыя па-дзеі? Мне здаецца, віноўна ў гэтым та-шч ён назіраў за гэтымі падзеямі зла-дзі з боку, з пазіцыі старонняга назіраль-ніка. За доказам хадзіць не трэба.

Возьмем хаця-б Мікіту з апавядання «Мікітавы боты». Гэты герой пасвіў ста-тка калгасных кароў і патрапіў у ланы немцаў. Але ён не хоча зрадыць сваёму калгасу і вядзе немца не туды, дзе пасві-ца а статка. Мікіта спыняецца каля дуба, на ўзгорку, каб бачылі людзі, які ён будзе паміраць. Тут на дапамогу яму прыходзіць выпадкі— немца заваўвае. Мікіта абівае яго з ног ударам нагі ў пах, бо рукі яму дала чарогі звязваў узброены аўтаматам немца. Калі немца падае, Мікіта зубяў хапае за рэмень яго аўтамата і ўцякае ў хмызняк. А потым надыходзіць час пера-могі. Мікіта ловіць падволу, на якой едзе якраз той немца, што калісьці зваў яго, Мікіту.

Надуманасці і кампеліяцыйнасці гэтага сюжэта відночна. Мы не можам адрэзі-наць героя М. Клімковіча ад тысяч іншых, намальваных яром маладых і не зусім спрактыкаваных пісьменнікаў, якія не маюць яшчэ выпрацаванага літаратурнага густу.

Яшчэ адным доказам думкі, што аўтар глядзіць на апісваемы падзеі з па-зіцыі старонняга назіральніка, можа слу-жыць апавяданне «Тры хаты».

Пісьменнік залазіць з савецкім пагра-нічкікам Іваноўскім на вышку і адтуль назірае за ўсімі падзеямі. Але з вышкі вельмі добра відна тое, што робіцца за мяжой, і Клімковіч вынаходзіць бляжы, у якіх відны сямья малейшых дрэбязі па той бок мяжы. Іменна такога роду назі-ранні з вышкі, праз бляжы, і зрабіліся для пісьменніка метадам.

Па гэтай-жа прычыне ўсе апавяданні, змешчаныя ў зборніку, хварэюць на расця-гненасць. Асабліва расцягнена перадгісторыі апавяданняў. Напрыклад, апавяданне «У хамуце» пачынаецца апісаннем падзей, якія адбываліся яшчэ пры Мікалаю І, і цягнуцца яны амаль да трох чвэртак апа-вядання, пакідаючы вельмі мала месца галоўнаму матэрыялу.

У тым факце, што ўласныя веды не могуць замяніць паведамленні, набытыя з другіх рук, што спеасаблівай рысай кожнага пісьменніка з'яўляецца стараннае выму-шчэнне матэрыяла і асабліва, калі гэты ма-тэрыял фактычны, можна ўзвоніцца, калі прачытаць нарыс М. Клімковіча «Лясное возера». Мала таго, што аўтар апісвае сваё прабыванне ў партызанскім лагеры, як прагулку, а жыццё партызан, які нейкі дом адпачынку, ён звыртаецца яшчэ да тэатра-лізаваных гэстаў, да тэатралізаваных нека-торых дрэбных фактаў.

Нямецкі шэф ляжыць

Абласныя выстаўкі майстроў народнай творчасці

Асноўная мэта правядзення абласных выставак — выяўленне народных талентаў і аказанне ім метадчай і творчай дапамогі...

Патрбна адзначыць, што абласныя саветы і партыйныя арганізацыі не аказваюць належнай дапамогі Дому народнай творчасці і мастакам-самавучкам у іх творчай рабоце...

На Бабруйскай выстаўцы было прадстаўлена 169 экспанатаў, выстаўку наведала больш дзесяці тысяч чалавек.

як найбольш таленавітыя майстры па ткацтву — удзельнікі Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі, дэкады Беларускага мастацтва ў Маскве і рэспубліканскіх выставак майстроў народнай творчасці: А. Мяншчак і А. Серада.

Выстаўка паказала, што Бабруйская вобласць багата таленавітымі майстрамі па ткацтву і вышыўцы. Паводле свайго нацыянальнага каларыта, спецыфічных асаблівасцей узору, выгаілі экспанатаў гэтую выстаўку можна лічыць найлепшай у рэспубліцы.

На Гомельскай абласной выстаўцы ўпершыню экспаніраваліся ткацтва і вышыўка. На папярэдніх выстаўках у вобласці мала аддавалася ўвагі дапаможнаму мастацтву, пераважна работам па вывучэнню мастацтва.

Выстаўкі выявілі многа новых майстроў-самавучак, паказалі далейшы рост тых, якія ўжо раней экспаніравалі свае работы.

Танцавальныя калектывы Мінскага радыёзавода імя В. М. Молатава выконваюць беларускі маладзёжны танец.

Калі адсутнічае кантроль

У горад Пінск прывязджала брыгада мастацкай самадзейнасці клуба чыгуначнікаў станцыі Брэст.

Побач з досыць удлінымі нумарамі: рускімі танцамі, «Полькай мелініцай» (баян), вальным дуетам «Ой туманы мае» і г. д. у праграме былі рэчы, якія нічога агульнага не маюць з мастацкімі творамі.

У праграме таксама былі антымастацкія і безмэдыйныя сцэнікі тыпа п'есак «Жонка, якая кахае» або «У радзільным доме».

Аднак, Брэсцкі Дом народнай творчасці да гэтага часу не заважае забараніць на варты ўвагі гледача антымастацкія прыпеўкі і п'ескі.

Рэспубліканскаму Дому народнай творчасці трэба звярнуць увагу на тое, што ў праграмах некаторых калектываў мастацкай самадзейнасці сустракаюцца пустыя, ідэйна нявытрыманыя нумары, разлічаныя толькі на густы адстагала гледача.

(Наш кар.)

УКАЗАЛЬНІК БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Дзяржаўная бібліятэка СССР імя Леніна і Саюз савецкіх пісьменнікаў СССР складаюць указальнік (рэкамендацыйны спіс) лепшых твораў пісьменнікаў і паэтаў братніх рэспублік, твораў якіх надрукаваны на рускай мове.

Указальнік складаецца з чатырох выпускаў. У першым выпуску ўключаюцца звесткі аб лепшых творах украінскіх і беларускіх пісьменнікаў; у другім — пісьменнікаў каўказскіх рэспублік; у трэцім — казахскіх, таджыкскіх, узбекскіх пісьменнікаў і ў чацвёртым — пісьменнікаў прыбалтыйскіх рэспублік.

Для першага выпуску сабраны падрабязныя звесткі аб творах Янкі Купалы, Якуба Коласа, Пётруся Броўкі, Змітрака Бядулі, Кандрата Крапівы, Аркадыя Куляшоў і другіх.

У пачатку 1947 года указальнік паступіць у масавы бібліятэкі.

І. ХОЗЕРАУ

Час распачаць работу

Прайшло восем месяцаў з таго дня, як на агульным сходзе работнікаў мастацтва БССР было абрана Праўленне Беларускага Тэатральнага Таварыства.

Сход абраў на кіруючыя пасады аўтарытэтных работнікаў тэатральнага мастацтва: старшынёй — Л. Александровскую, намеснікам старшын — Л. Літвінава і адказным сакратаром таварыства — Я. Рамановіча.

Дарэчы, гэта справа не толькі Праўлення БТТ — яна не ў меншай меры датычыцца і Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР.

Беларускае Тэатральнае Таварыства павінна стаць цэнтрам мастацтвазнаўчай думкі, той навуковай установай, якая творча асэнсавуе шляхі Беларускага мастацтва, падсумоўвае вопыт, накоплены нашымі творчымі калектывамі і асобнымі майстрамі сцэны.

Разгорванне крытыкі ў асяроддзі работнікаў мастацтва дапаможа аб'яднаць нашых артыстаў, рэжысёраў, мастакоў, кампазітараў, музыкантаў у маналітны калектыв і мабілізаваць іх на выкананне задач, пастаўленых партыяй.

ваіны і ў пасляваенны перыяд, скацэнтраваўшы сваю ўвагу на творах, якія адлюстроўваюць савецкую рэчаіснасць.

Тэатральныя крытыкі ў нашай рэспубліцы прадстаўлены самі сабе. Тая нязначная колькасць людзей (5—6 чалавек), якія займаюцца тэатразнаўствам, у пераважнасці пішуць толькі рэцэнзіі і нарысы для перыядычнага друку.

У нашай рэспубліцы ёсць дзве тэатральныя студыі і тэатральны інстытут, дзе выкладанне і вывучэнне гісторыі Беларускага тэатра ідзе без аднаведнага падручніка.

У пастанове ЦК ВКП(б) «Аб рэпертуары драматычных тэатраў і мерах па яго паліпшэнню» выразна гаворыцца, што цяпер, як ніколі, узнімаецца роля і значэнне большэвіцкай прышчыпавой крытыкі.

Разгорванне крытыкі ў асяроддзі работнікаў мастацтва дапаможа аб'яднаць нашых артыстаў, рэжысёраў, мастакоў, кампазітараў, музыкантаў у маналітны калектыв і мабілізаваць іх на выкананне задач, пастаўленых партыяй.

На тэ.

ікі мастацтва і ўспрымаюцца ў сваёй рэспубліцы работнікаў і к. месніцкія настроі, калектыве, варат і невядома чаму на працу на абмерка грамадскасі (Рус БССР, тэатр музыка

У справе аб'ядна ботнікаў мастацтва р Тэатральнае Таварыст нязч выдатную ролю, час не абмеркаваць, сучаснай Беларускай д карэнні тых памылак, п'есак Беларускай аўта тэма для дыскусіі: пака века ў тэатры? Работы трэба распачынаць.

Навуковая работа Беларуга Таварыства асабліва карысць нашым абласным энэхадзячца на перыферыі.

Праўленню Беларускага Тэатральна. Таварыства трэба арганізаваць, вызначыць яшчэ на ўстаноўчым сходзе, кабінеты, секцыі і падсекцыі і забяспечыць планавую іх работу.

Мастацтва і навука абім, як рознавіднасці ідэалагіі, займаюць значнае месца ў прапагандыскай рабоце, у справе выхавання мас у духу камунізма.

З гэтага пункту погляду роля Беларускага Тэатральнага Таварыства значна ўзрастае, таму асабліва шмат пельга падліцца з яго бяздзейнасцю. Гэтай важнай установе час распачаць работу.

Нявырашанае пытанне

Да Кастрычніцкай рэвалюцыі музычная адукацыя з'яўлялася здыбткам невялікага кола асоб або прафесіяналаў, якія непасрэдна працавалі ў галіне музыкі.

На тэрыторыі Беларусі не было ніводнай музычнай навучальнай установы, калі не лічыць двух-трох прыватных музычных курсаў.

Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі гэты станавіцца змянілася. Музычная адукацыя зрабілася даступнай для кожнага музычна-таленавітага чалавека.

Пасля 1918 года было адчынена некалькі музычных школ у Мінску, Віцебску, Гомелі, Магілёве.

Магутным штуршком у справе развіцця музычнай адукацыі з'яўляецца арганізацыя ў 1924 г. у Мінску тэхнікума павышанага тыпу. Ён згуртаваў вакол сябе ўсе найбольш кваліфікаваныя мясцовыя сілы, а таксама шмат педагогаў з іншых братніх рэспублік.

Студэнтамі тэхнікума былі многія шырока вядомыя ў цяперашні час дзеячы мастацтва, якія напрыклад Л. Александровская, І. Бялюцін і рад іншых.

Тэхнікум веў, акрамя педагагічнай, таксама вялікую каміртную дзейнасць. Музыканыя жыццё ў Мінску значна ажыўлялася. Работа ішла настолькі паспяхова, што ўжо ў 1928 г., пасля пастаноўкі сіламі студэнтаў оперы «Фауст», з тэхнікума вылучылася оперная студыя, рэарганізаваная ў 1933 г. у Беларускаю Дзяржаўную оперу.

У пачатку Вялікай Айчыннай вайны Беларуска Дзяржаўная кансерваторыя разам з Мінскім музычным вучылішчам (б. музычным тэхнікумам) за 12 гадоў падрыхтавала да 300 спецыялістаў: кампазі-

тараў, інструменталістаў-салістаў, артыстаў аркестра, вакалістаў, кіраўнікоў хора, педагогаў — з якіх каля 200 працавала ў Беларусі, а да 100 чалавек за не межамі — у прыватнасці, у Маскве і Ленінградзе.

Кансерваторыя дзейна рыхтавалася ўрачыста адзначыць у 1942 г. сваё дзесяцігоддзе. Нашэце фашысцкіх вараўраў пераходзіла ажыццявіць усё гэта.

Многа педагогаў і студэнтаў Кансерваторыі загінула на фронце і ў Мінску ад рук гітлераўскіх катаў. Многа было раскідана на розных месцах Савецкага Саюза. Будынак Кансерваторыі і ўсё інвентар згарэлі, большая частка бібліятэкі была знішчана або раскрадзена.

У сакавіку 1944 г. была прынята ўрадавая пастанова аб аднаўленні Кансерваторыі, і ў жніўні таго-ж году яна распачала сваю арганізацыйную работу.

Не было памышкання, інструментаў, нот, ніякага інвентара. Усё-ж да кастрычніка месяца невялікай колькасцю інструментаў была набыта, педагагічны склад сабраны. Вярнулася з эвакуацыі частка студэнтаў, быў праведзены новы набор, і заняты пачаліся.

На гісторыі з памышканнем трэба спыніцца па падрабязней. Восем ужо гады, як Кансерваторыя змагаецца за тое, каб ёй далі некалькі пакоў; без чаго нельга наладзіць нармальнае навучанне.

У верасні 1945 г. Соўнарком вынес пастанову аб прадстаўленні памышканняў Кансерваторыі, Музвучылішчу і Музшколе I і III-га паверхаў з залая на II паверсе ў доме № 17 на Плянц Волі. Паводле гэтай пастановы 42-я школа, якая незаконна заняла I-ы паверх (да вайны тут была Музшкола) павінна была аслабаіць памышканне. 42-ой школе было дадзена памышканне ў былым ДOME працы.

Аднак, Міністэрства Асветы БССР не выканала пастановы, спасылалася на недастатковую плошчу памышкання, якое было прадстаўлена для школы, і на яго непрыгоднасць для навучання. На справе-дэ Гарана 10 пакоў, якія трэба было перадаць школе, перадаў музею Айчыннай вайны, а ў астатніх размясціў 8-ую няпоўную сярэнюю школу. Такім чынам, яны самі адверлі свае абодвы довады — аб недастатковасці і непрыгоднасці памышкання.

Пасля гэтага пытанне вывучалі на месцы рад аўтарытэтных асоб і камісія: камісія ГК КП(б)Б, камісія Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР, нарэшце маскоўская камісія з прадстаўнікоў Дзяржаўнага Кіраўніцтва павучальных устаноў пры Камітэце па справах мастацтва пры Совеце Міністраў СССР.

Усе яны адзінадушна прызналі, што Кансерваторыя законна патрабуе выканання дзяржаўнага пастаноў, а таксама прызналі поўную неабгрунтаванасць довадаў арганізацыі Міністэрства Народнай Асветы. Але, не гледзячы на гэта, пытанне засталася і да гэтага часу нявырашаным.

Да лета 1945 г. Кансерваторыя ўжо мела трыццаць клавійных інструментаў, дастатковую колькасць аркестравых інструментаў і неабходную нотную і тэарэтычную літаратуру. У сувязі з дэмабілізацыяй вярнулася многа студэнтаў, намчалася паліўненне з перыферыяных музычных навучальных устаноў.

Новы набор за лк студэнтаў, якія скончылі Магілёўскае, Гомельскае, Брэсцкае і другія музычныя вучылішчы, адкрывае для Кансерваторыі шырокія перспектывы.

Але для гэтага неабходна зраз-жа вырашыць практычна пытанне аб памышканні. Неабходна таксама каб Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР па-сур'ёзнаму паставілася да справы падрыхтоўкі музычных кадраў — гэтай вялікай палітычнай задачы.

Кампазітар М. АЛАДАУ.

Абмеркаванне спектакля „Гамлет“

Гэтымі днямі ў Віцебскім драматычным тэатры імя Я. Коласа адбылося абмеркаванне прэм'еры спектакля «Гамлет» В. Шэкспіра (рэжысёр-пастаноўчык — заслужаны дзеяч мастацтва Татарскай АССР В. Бобутаў).

Загадчык кабінета шэкспіразнаўства пры ВТО праф. М. Марозаў зрабіў дэталёвы аналіз спектакля. Марозаў адзначыў, што настаноўшчыку ўдалося правільна раскрыць асноўны ідэйна-мастацкі змест гэтага асабліва складанага твора сусветнай драматургіі — шляхам супроцьпастаўлення Гамлету яго навакольнага асяроддзя тупых, жорсткіх людзей сярэднявечна-коў, якія ў спектаклі паўстаюць у каларытных, яркіх, запамінальных вобразах; У спектаклі ёсць галоўнае — ансамбль. Гэта — асноўная заслуга пастаноўшчыка.

Марозаў адзначыў рад выдатна праведзеных Гамлетам-Малчанавым сцэн і маналогаў, напрыклад маналог «Быць альбо не быць», сцэна сустрэчы з актормі, з Розенкрандам і Гільдэнстэрнам, у малельнай карале і інш., а таксама параў выканаўшу ўнікаць залішняй эмацыянальнай узнатасці, празмернага захвалення пластыкай, якія знаадада тэатралізуюць вобраз.

— Вобраз Клаўдзія,— гаворыць Марозаў,— намечаны рэжысёрам правільна. Але

Дудар Астрэйка (Копыль) (Бабруйска абласны Дом народнай творчасці).

Фота С. Фрыда і В. Цытрона.

актору не ўдалося выраза паказаць хітраў і здраўліваць гэтага дасціпага дыпламата. Клаўдзія-Звездачотаў занадта прасталінейны. У паводзінах Клаўдзія працяўляецца толькі злосная воля, але не бачна на яго злоснага розуму. Недавальняюць таксама няўдалыя мізансцэны ў малельнай карале.

Палоній-Ільініскі — хутчэй за ўсё Панталоне з камедыі масак. Трэба больш падкрэсліць у вобразе рысы здраўліваці, дэспатызма і драпежнасці. У сцэне з магільшчыкамі надзвычай шмат выркітава.

Вельмі правільна намечаны як вобразы.—Лаэрт — тупы, абмежаваны, самазадаволены, а таксама Розенкранц і Гільдэнстэрн. Падобны адзіна да аднаго, яны нібы сімвалізуюць сваё асяроддзе. Гарацыя (Ф. Шмакаў), Марцэл (А. Трус) знайшлі правільны проты сардэчны тон. Артыстка Э. Кананелька ў эпізодычнай ролі маладога актара стварыла досыць запамінальны, поўны жыцця вобраз. Гертруда (Е. Радзюльска) — вобраз не да канца зразумелы і чамусьці вырашаны ў трагічным плане. Прыемна іграе Афелюя М. Бялінская. Няма звычайнай паталогіі ў сцэне вар'яцтва. Озрык — трактваны ў чыста знешнім гратэскавым плане.

Калі гаварыць аб ізначаных праявах правінцыялізма ў спектаклі, дык гэта выяўляецца, галоўным чынам, у знешнім трафарэтным рысунку роляў Вальтманда і Карнелія, якія выпадаюць з спектакля.

Станоўчым ў спектаклі з'яўляецца правільнае вырашэнне звані. Здань (арт. Э. Вялікі) у выглядзе зусім рэальнай фігуры мужнага воіна з'яўляецца тут, як бы, нае гэта ў народнай казцы, або лягендзе. Таленавіта з густам аформлены спектакль мастаком С. Бобутаў.

Начальнік Галоўрэперткома БССР А. Агрошчанка адзначыў станоўчыя якасці спектакля і выказаў пажаданне, каб тэатр з такім-жа запалам і натхненнем працаваў над сучаснымі савецкімі п'есамі.

У абмеркаванні спектакля таксама прынялі ўдзел П. Малчанаў, В. Бобутаў, Ц. Сяргеевіч, Л. Мазалеўская, І. Матусевіч і інш.

г. Віцебск (спец. кар.).

Новыя матэрыялы аб старажытных помніках Полацка

У гэтым годзе ў Полацку працавала брыгада спецыялістаў ад Акадэміі Архітэктуры СССР і Кіраўніцтва па справах архітэктуры пры Совеце Міністраў БССР. Абавязкам брыгады было правесці даследаванне Сафійскага сабора і Спаса-Ефрасінеўскай царквы.

Апрача дакладных вымераў Сафійскага сабора, пабудаванага ў 1750 годзе ў прыгожых формах стыля барока, брыгадай зроблена дэталёвае даследаванне тых яго частак, якія належаць да сярэдзіны XI стагоддзя, шляхам раскопак і зандажакладкі сцен. Высветлена, што ўзровень паверхні зямлі ў сярэдзіне XI стагоддзя быў ніжэй сучаснага на 2,4 метра. Устаноўлена таксама, што глыбіня закладкі фундаменту старажытнага Сафійскага сабора была ўсяго толькі 0,96 метра пры наяўнасці цвёрдага гліністага грунту, што, натуральна, было недастаткова, і, відавочна, хутка выклікала дэфармацыю сцен. У выніку з'явілася ў XII стагоддзі ўладжанне контрафорсаў у кутках залучэння алтарных вступоў.

Даследаванне Сафійскага сабора XI стагоддзя высветліла рад новых дэталей, якія дазваляюць па-іншаму ўявіць сабе архітэктуру воблік старажытнага Сафіі.

Гэты план сведчыць, што Сафійскі сабор у Полацку пабудаваны невядомымі майстрамі больш гарманічна ў сваіх частках, чым папярэднія такія-ж Сафійскія саборы ў Кіеве і Ноўгарадзе.

Замкавая гара, на якой узвышаецца Сафійскі сабор, была ні чым іншым, як гарадзішчам VI стагоддзя. У выніку раскопак знойдзены рэшткі драўлянага зрубу X-XI стагоддзя. Акадэмія Архітэктуры СССР улетку 1947 г. распаче дэталёвае даследаванне гэтай знаходкі.

Полацкі Сафійскі сабор уяўляе помнік сусветнага значэння. На жаль, будынак сабора не рамантуецца. Між тым, адсутнасць часткі страхі можа выклікаць разбураўне цэгляных скляпенняў. Ададзце аховы помнікаў архітэктуры прыняў заадады да рамонту гэтага гістарычнага будынка.

Другім выключна каштоўным помнікам старажытнага дойдліства ў Полацку з'яўляецца Спаса-Ефрасінеўская царква, пабудаваная ў XII стагоддзі полацкім майстрам Іванам.

Брыгадай праведзена ўсебаковае даследаванне архітэктурных форм гэтага цудоўнага помніка.

Выключнае значэнне для гісторыі старажытнага рускага мастацтва мае Спаса-Ефрасінеўская царква сваім манументальным роспісам, які спрэс пакрывае ўсе сцены храма. Роспіс зроблены невядомымі майстрамі ў XII стагоддзі. Гэты так званы фрэскавы жываніс выкананы мінеральнымі фарбамі на вапнянай вадзе непасрэдна па яшчэ сырой штукатурцы. Калі апошняе высыхала, фрэскавы жываніс набываў выключную трываласць.

Знойдзены ў некалькіх месцах узоры фрэскавага жыванісу Спаса-Ефрасінеўскай царквы сведчаць, што мы маем у дадзеным выпадку насяненні роспіс надзвычайнага майстэрства. Толькі роспіс Антонаўскага манастыра ў Ноўгарадзе (1124 года) вельмі блізка нагадвае нам фрэскавы жываніс Спаса-Ефрасінеўскай царквы ў Полацку.

Акадэмія Архітэктуры СССР лічыць неабходным у бліжэйшы час распачаць дэталёвае даследаванне гэтага унікальнага жыванісу XII стагоддзя.

Калі ўлічыць, што такія цудоўныя ваўгародскія помнікі як Спаса-Нарэдзіцкая царква XII стагоддзя і Успенская царква на Волатаве XIV стагоддзя, спрэс распісаны фрэскавым жыванісам, разбураны фашыстамі, то значэнне полацкай Спаса-Ефрасінеўскай царквы ў гэтых адносінах будзе надзвычай вялікае.

Замест фельетона

Кепскія ландшафты

Яшчэ Некрасаў сказаў: Поэтом можешь ты не быть, Но гражданином быть обязан... Нават кожны школьнік ведае гэтыя святыя запаведзі вялікага паэта. І вельмі дзіўна, калі ў асяроддзі савецкіх пісьменнікаў знаходзіцца людзі, якія ў прыватным жыцці не дбаюць аб чыстаце свайго грамадзянскага аблічча, не лічацца з нашай камуністычнай мараллю, з нашымі поглядамі на сям'ю і побыт.

хто добра ведае вельмі дасяга да выпіў Анатоля Астрэйку, вядома, што янона «ландышы» — своеасаблівая «донжуанскага вуда», якая закідаецца для спыкусу лёгкаверных жаночых сэрцаў.

Рэдакцыя: Л. Александровская, А. Багатыроў, Г. Глебаў, П. Кавалёў, Якуб Колас, А. Куляшоў, А. Кучар (в. а. адказнага рэдактара), П. Пестрак, Г. Таран.